

PRIKAZ UREDITVE ZASEBNEGA ŠOLSTVA V DRŽAVAH EVROPSKE UNIJE

Urednik: dr. Marjan Šimenc

Ljubljana, maj 2007

Prikaz ureditve zasebnega šolstva v državah Evropske unije

Uredil:

dr. Marjan Šimenc

Recenzenta:

dr. Pavel Zgaga in dr. Zdenko Kodelja

Slovenski jezikovni pregled:

Tanja Modrijan

Izdal in založil:

SVIZ Slovenije

Oblikovanje in računalniški prelom:

MatFormat

Tisk:

MatFormat

Naklada:

2500 kosov

Vrsta naloge:

Prikaz značilnosti urejanja razmerja med zasebnimi in javnimi šolami in pregled ureditve v članicah EU (vključno s Slovenijo)

Naslov naloge:

Prikaz ureditve zasebnega šolstva v državah Evropske unije

Izvajalec:

Center za študij edukacijskih politik
Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Projektna skupina:

dr. Marjan Šimenc, Nataša Mojškerc, Veronika Tašner

Deskriptor:

zasebno šolstvo, šolska zakonodaja, ureditev v EU državah

Datum priprave:

7. 5. 2007

KAZALO

I. Marjan Šimenc:

Zasebno šolstvo in nova šolska zakonodaja

Zakaj spreminjati zakon?	13
Teze za javno razpravo	15
Pomen javnega šolstva	18
Vprašanje financiranja	22
Literatura in viri	24

II. Nataša Mojškerc, Veronika Tašner:

Zasebno šolstvo - pregled po izbranih državah EU (Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Italija, Nemčija, Nizozemska, Švedska, Slovenija)

Uvod	26
Zakonska ureditev in kurikul	28
Status učiteljev	28
Financiranje in šolnine v javno subvencioniranih zasebnih šolah	30
Šolnine	31
Pregled po državah	32
1. Avstrija (2005/06)	32
2. Belgija (2005/06)	35
3. Danska (2004/05)	36
4. Finska (2004/05)	38
5. Francija (2005/06)	41
6. Italija (2005/06)	44
7. Nemčija (2003/04)	47
8. Nizozemska (2005/06)	51
9. Slovenija (2000/01)	53
10. Švedska (2005/06)	56
Priloge	61
Indeks	63
Literatura in viri	67

Dr. Marjan Šimenc:

ZASEBNO ŠOLSTVO IN NOVA ŠOLSKA ZAKONODAJA

V Sloveniji se je formalni položaj zasebnega šolstva začel ponovno urejati z Belo knjigo o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, v kateri so bila leta 1995 predstavljena izhodišča za prenovno šolstva v Sloveniji. V sklopu "Načel in izhodišč" je bil načelni položaj zasebnih šol opredeljen takole: "Država mora zakonsko urediti in omogočiti ustanavljanje zasebnih vrtcev in šol. Ta dolžnost izhaja iz mednarodnih dokumentov, npr. iz Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki staršem zagotavlja pravico, da lahko izberejo za svoje otroke tudi takšne vrtnice in šole, ki jih niso ustanovile javne oblasti (če ustrezajo minimalnim standardom, ki jih določi ali predpiše država, in če niso v nasprotju z veljavno zakonodajo.)" (Krek, 1995, 16)

Čeprav bi lahko iz zapisanega sklepali, da je urejanje položaja zasebnega šolstva le dolžnost, ki jo Sloveniji predpisujejo mednarodni dokumenti, katerih podpisnica je, pa začetek besedila opozarja na njegovo drugačno naravo, povezano s samim jedrom "splošnega teoretičnega okvira za preoblikovanje javnega sistema edukacije". Izhodišče za to predstavlja dejstvo, da v sodobnih pluralnih družbah enotnosti sistema zaradi raznolikosti svetovnih nazorov in vrednostnih sistemov ni mogoče utemeljiti v skupnem pojmovanju tega, kaj je dober sistem edukacije. "Zato je treba javni sistem edukacije graditi na čim širšem konsenzu o tem, kaj je dober vrtec oz. dobra šola, z zasebnimi vrtci in šolami pa zadovoljiti posebne interese tistih staršev, ki želijo vzgajati in izobraževati svoje otroke v skladu s posebnimi religioznimi in moralnimi prepričanji." (Krek, 1995, 13) Ker popolnega konsenza o odlikah dobrega šolskega sistema ni mogoče doseči, ureditev predpostavlja, da za nekatere starše javni šolski sistem ni najboljši šolski sistem za njihove otroke. Zato morajo imeti možnost izbrati drugačno izobraževanje. V tem smislu zasebne šole niso več dodatek javnemu šolskemu sistemu, temveč slednjega bogatijo. Kot take niso opredeljene zaradi vednosti, temveč zaradi svetovnonazorskih in moralnih vidikov, ki jih šolanje nosi s seboj.

Podrobnejše načelne opredelitve urejanja zasebnega šolstva najdemo v poglavju "Zasnova ureditve položaja zasebnih šol in vrtcev". Bistvena med njimi se zdi tista, ki se nanaša na razmerje med javnim in zasebnim področjem: "Razmerje javnega in zasebnega sektorja naj bo tako, da zasebne šole bogatijo javno ponudbo, staršem omogočijo večjo izbiro, prispevajo k večji prilagodljivosti sistema in dopolnjujejo javno šolsko mrežo (in je ne omejujejo ali rušijo). Vsaj tam, kjer zasebne šole nadomeščajo javni šolski sistem, so potrebni mehanizmi za nadzor kako-

vosti zasebnih šol.” (Krek 1995, 238). Zasebne šole so opredeljene kot obogatitev javnega šolskega sistema, ki večja izbiro staršev pri vpisu otroka v šolo. Položaj zasebnih šol naj bi bil zasnovan tako, da bi naredile javni šolski sistem bolj fleksibilen, dopolnile javno šolsko mrežo tam, kjer ima ta premajhne zmogljivosti, njihov obstoj pa naj ne bi privedel do tega, da bi bilo treba javne šole zapirati zato, ker bi se učenci vpisali v zasebno šolo.

To je pomembno poudariti, ker se pri predstavitvi idej za spremembo šolskega sistema predlagatelji včasih sklicujejo na Belo knjigo in trdijo, da njihovi predlogi le sledijo usmeritvi, ki je bila načrtovana z njo. Če to drži, bi morali novi predlogi upoštevati tudi asimetrijo javnega in zasebnega, ki je izpostavljena v Beli knjigi, in v njej izpostavljeno hierarhijo vrednot: zasebne šole ne smejo ogroziti mreže vsem dostopnih javnih šol. Opozoriti je treba tudi na predlog sofinanciranja, kot je bil zapisan v Beli knjigi: “Zasebnim šolam se na začetku namenijo subvencije iz javnih sredstev v višini 85 % sredstev za plače in materialne stroške na učenca v javni šoli, po treh letih 75 %. Da bi spodbujali ustanavljanje zasebnih nadomestnih šol, predlagamo, da je v prehodnem obdobju treh let od uveljavitve zakona odstotek višji (100 % sredstev za plače in materialne stroške na učence v javni šoli).” (Prav tam, 242) Bela knjiga torej ne predlaga višjega financiranja, kot je bilo uveljavljeno v zakonu, temveč v resnici nekoliko nižje. Zato nimajo prav tisti, ki se ob predlogu spremembe zakonodaje, ki naj bi sofinanciranje zasebnega šolstva izenačil s financiranjem javnega, sklicujejo, da je ta predlog prisoten že v Beli knjigi.

Med načeli uvajanja zasebnega šolstva je treba izpostaviti načelo postopnosti in kontinuitete. Le-to opozarja na nevarnost hitrega in množičnega ustanavljanja zasebnih šol, ki učencem ne bi uspelo zagotoviti ustrezne izobrazbe. Načelo enakih možnosti in skrbi za kvaliteto opozarja na nevarnost sistema elitnih zasebnih šol, na katere se lahko vpišejo samo otroci najpremožnejših staršev. Načelo povezovanja nadzora in sofinanciranja opozarja na to, da je državni nadzor zasebnega šolstva treba povezati s finančno podporo.

Omenjena besedila so bila načelna osnova za paket šolskih zakonov, sprejet leta 1996. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Zofvi) deli zasebne šole na dve skupini: na zasebne šole s koncesijo in zasebne šole brez koncesije. Zasebne šole s koncesijo, ki jo država razpiše za področja, na katerih v danem trenutku sama ne more zadovoljivo pokriti izobraževalnih potreb, so povsem izenačene (tudi v finančnem smislu) z javnimi šolami in morajo tudi izvajati program, ki je identičen programu javnih šol. Zasebne šole brez koncesije (ali na kratko zasebne šole) so zasebne šole v pravem pomenu besede, torej šole, ki s svojim programom bogatijo ponudbo javnega šolskega sistema.

Zasebne šole (osnovne in gimnazije) same zasnujejo svoje programe, potrditi pa jih mora strokovni svet. To strokovni svet stori, ko ugotovi, da njihov program zagotavlja “enakovreden izobrazbeni standard”. (17. člen Zofvi). Ta zahteva je omiljena za programe, ki jih zasebne šole izvajajo po posebnih pedagoških načelih (Steiner, Decroly, Montessori). Za te mora strokovni svet ugotoviti, da zagotavljajo “minimalna znanja, ki omogočajo uspešno zaključitev izobraževanja in jih je priznalo ustrezno združenje teh šol.” Dodano pa je določilo, da se tovrstne izobraževalne programe preverja s poskusom ves čas šolanja prve generacije. Omilitev je bila sprejeta, da bi omogočili tudi ustanavljanje šol, ki se s svojimi programi izraziteje razlikujejo od izobraževalnega programa javne šole in bi bila zato zanje formulacija “enakovreden izobrazbeni standard” premočna, so se pa s svojim vzgojnim konceptom uveljavile v evropskem izobraževalnem prostoru.

Zasebna iniciativa na področju šolstva je torej omogočena, a obenem pogojena: omejitve se nanašajo na kakovost. Če program ne zagotavlja zahtevanih standardov kakovosti, ni potrjen in ne dobi javne veljave, saj ne bi bil v skladu s pravico otrok do izobrazbe. Podobno dvojnost omogočanja in pogojevanja najdemo pri financiranju. Vse tako ustanovljene zasebne šole dobijo javno podporo, in sicer 85 % sredstev, ki jih “država ali lokalna skupnost zagotavlja za plače in materialne stroške na učenca oziroma dijaka v javni šoli.” (86. člen Zofvi) A isti člen (in še trije naslednji) financiranje tudi pogojuje: šole morajo izvajati program za vse letnike, vpisana morajo imeti najmanj dva oddelka prvega razreda, zaposleni učitelji morajo izpolnjevati zakonske pogoje za učitelje v javni šoli, omejena je višina šolnin, plače učiteljev pa so vezane na plače učiteljev v javnih šolah. Vgrajena je dodatna varovalka: če bi bila zaradi zasebne osnovne šole ogrožena edina javna šola v danem šolskem okolišju, zasebni šoli ne pripadajo javna sredstva.

Takšna je sedanja pravna ureditev zasebnega šolstva. Če jo hočemo oceniti, se moramo vprašati, na temelju katerih kriterijev jo ovrednotiti. Kriteriji, ki se ponujajo, so notranji: ali zakonodaja dosega cilje, ki si jih sama zastavlja? Ali sedanja ureditev omogoča razvoj zasebnega šolstva in ali zasebne šole v resnici dopolnjujejo in bogatijo javni šolski sistem, tako da imajo starši možnost izbrati šolo za svojega otroka, vendar ne na račun kakovosti teh šol in ne na račun kakovosti javnega šolskega sistema?

Kvantitativno stanje zasebnega šolstva, ko gre za splošno izobraževanje, je sledeče: 4 cerkvene gimnazije, waldorfska osnovna šola in gimnazija ter zasebna gimnazija, ki prevzema program javne gimnazije, vendar se v celoti financira iz šolnin in ni deležna javnih sredstev. Od sprejetja zakona so tako nastale ena nova cerkvena gimnazija, ena nova gimnazija, ki prevzema javni program, in waldorfska gimnazija. Številčno to ni veliko, toda število zasebnih gimnazij se je s 4 po-

večalo na 7, kar je, gledano absolutno, 75-odstotno povečanje. Vseh ustanov, ki v Sloveniji opravljajo gimnazijski program, je 78 (med njimi je veliko nekdanjih srednjih tehničnih šol, ki so se preoblikovale v strokovne gimnazije, tako da jih le dobra polovica nosi ime gimnazija). Zasebnih gimnazij je torej slabih 10 %, če pa upoštevamo samo splošne gimnazije, je zasebnih približno 15 %.¹ Če gledamo število učencev, je ta odstotek precej manjši: le približno 5 % gimnazijcev hodi v zasebne gimnazije, kar pomeni, da so zasebne gimnazije v povprečju manjše od javnih.

Pri zasebnih osnovnih šolah je slika drugačna: tako kot ob sprejetju zakonodaje tudi zdaj obstaja le ena osnovna šola, waldorfska. Pripravljala se sicer ustanovitev druge waldorfske osnovne šole v Mariboru, vendar povzročila težave 86. člen, ki pogojuje financiranje zasebne osnovne šole z obstojem vsaj dveh oddelkov prvega razreda (zato je šola sedaj organizirana kot podružnica ljubljanske). Cilj omenjenega člena je bil zaščititi učence zasebnih šol pred tem, da bi šola, v katero so se vpisali, nehala obstajati, še preden bi dokončali svoje šolanje. Obstoj vsaj dveh oddelkov zagotavlja šoli določeno stabilnost, ker to pomeni, da je za njen program dovolj interesa - četudi bi se vpis na šolo zmanjšal, to ne bi privedlo do njene nenadne ukinitve. Zdi se, da ta člen za šole, ki delujejo v skladu s posebnimi vzgojnimi načeli, ni najbolj primeren. Te šole sicer težko najdejo dovolj učencev, kjer pa jih, predstavljajo ti dokaj stalno telo in je zato nevarnost, da se bo neko leto vpis radikalno zmanjšal, razmeroma majhna. Morda bi bilo dobro razmisliti, ali te varnosti ni mogoče zagotoviti tudi kako drugače (morda z zahtevo, ki bi se nanašala na celotno število vpisanih otrok).

Možnost izbire se je torej nekoliko povečala, ni pa prišlo do večjega razmaha zasebnega šolstva. Kdo bi lahko predlagal, da bi morala država bolj aktivno prispevati k nastajanju zasebnega šolstva, vendar ne smemo pozabiti, da zasebno šolstvo temelji na zasebni iniciativi, zato zasebnih šol država pač ne ustanavlja. Vprašanje pa je, ali bi lahko država še kako drugače, ne le s finančno podporo, lajšala ustanavljanje novih zasebnih šol. Po drugi strani pa nenadni razmah zasebnih šol pravzaprav niti ni zaželen (o tem govori načelo postopnosti), ker izkušnje držav, kjer je prišlo do hitrega ustanavljanja zasebnih šol, kažejo, da to lahko privede do težav pri njihovi kakovosti.

In kako kakovostne so slovenske zasebne šole? V primeru gimnazij je eden od kazalnikov kakovosti uspeh na maturi. A slednjemu ne smemo pripisati prevelike ve-

¹ Pri razumevanju teh števil nam lahko pomaga zgodovinski kontekst. Delež zasebnih šol na slovenskem prostoru se je v preteklosti (se pravi v obdobju, v katerem je smiselno govoriti o zasebnih šolah, torej v devetnajstem stoletju in v začetku dvajsetega) gibalo med 5 in 10 odstotki. Njihovo število se je začelo manjšati že po prvi svetovni vojni, po drugi pa so bile zasebne šole ukinjene. Lahko bi rekli, da se je sedanje število zasebnih gimnazij približalo številu, ki je bilo za slovenski prostor značilno.

ljave, saj uspeh dijakov posamezne šole na maturi ni odvisen samo od dela šole, temveč tudi od tega, kakšni dijaki se vpisujejo na dano šolo in kakšen delež dijakov na posamezni šoli sploh pride do konca četrtega letnika in tako do mature. Na tem mestu ni mogoče celostno predstaviti niti tako relativiziranega merila uspešnosti, ker Pravilnik o maturi (ta je sicer izpodbijan in v javnosti so že bile objavljene lestvice razvrščanja gimnazij po uspehu, ki jih navajam v nadaljevanju) v 5. odstavku 48. b člena izrecno določa, da so podatki o razvrstitvi srednjih šol po splošnem uspehu in uspehu po posameznih predmetih pri maturi tajna. Vseeno pa je mogoče tudi za nazaj dobiti posamezne indice o uspešnosti dijakov zasebnih šol na maturi. V maturitetnih poročilih, ki jih izdaja Državni izpitni center, je objavljen tudi seznam dijakov, ki so na maturi dosegli "izjemen splošni uspeh", kar pomeni, da so dosegli skupno točkovno oceno 30 in več. Ko pogledamo število pohvaljenih maturantov zasebnih gimnazij, lahko izračunamo, da je bilo na maturi leta 2002 na eni gimnaziji pohvaljenih 14 % dijakov, na drugi 11 %, na tretji 10 %. Slovensko povprečje so približno 3 %, kar pomeni, da imajo 3 od 6 zasebnih gimnazij pri tem kazalniku izrazito nadpovprečen uspeh, kar posredno kaže na njihovo nadpovprečno kakovost. O tem priča tudi podatek o omejitvi vpisa: v šolskem letu 2003/2004 je bil vpis omejen na 50 javnih srednjih šolah in na 3 zasebnih gimnazijah.² Tudi podatki o uspehu gimnazij na maturi v letih 2003 in 2004, ki so bili objavljeni na podlagi odločbe informacijske pooblaščenke, pričajo o kakovosti zasebnih gimnazij. Pri tem je treba opozoriti na razliko med 4 konfesionalnimi gimnazijami, ki vse dosegajo nadpovprečen uspeh, in drugima dvema, kjer je uspeh opazno nižji, najnižji pri profitno usmerjeni zasebni gimnaziji, kjer kandidati na maturi dosegajo podpovprečen uspeh. Leta 2003 je na 4 konfesionalnih gimnazijah maturo uspešno opravilo 100, 99, 98 in 95 % dijakov, na drugih dveh pa 83 in 69 %. Povprečno število doseženih točk je bilo 18, 21, 21 in 23 na konfesionalnih gimnazijah in 18 ter 15 na preostalih dveh. Razlike so leta 2004 še nekoliko bolj izrazite. Na cerkvenih gimnazijah je bil uspeh na maturi povsod 100-odstoten, na drugih dveh pa 100- in 72-odstoten, povprečno število doseženih točk pa 20, 21, 22 in 23 proti 18 in 15. Opozoriti je treba, da so te številke iztrgane iz konteksta. Da bi bila slika celostnejša, bi potrebovali še podatek, koliko učencev, ki so se vpisali v prvi letnih vsake od gimnazij, je v 4 letih prišlo do mature. Za primerjavo pogledajmo še podatek za javno gimnazijo, ki je v neposredni sosesčini ene od cerkvenih gimnazij: 93-odstotni uspeh in povprečje 19 točk za leto 2003, in 98-odstotni uspeh ter povprečje 18 točk za leto 2004. Javna gimnazija po doseženem končnem uspehu svojih dijakov zaostaja za svojo zasebno sosedo.

² In podatki o številu točk, ki so potrebne za vpis na gimnazije z omejitvijo vpisa, objavlja pa jih dnevno časopisje (za šolsko leto 2003/2004 so bili denimo objavljeni v Delu, z dne 19. 7. 2003, v članku s pomenljivim naslovom "Zaključen prvi krog vpisov na oblegane šole"). Ti podatki seveda govorijo o tem, po katerih šolah je večje povpraševanje, a domnevamo lahko, da je povpraševanje povezano s kakovostjo (realno ali namišljeno).

To ne pomeni nujno, da je omenjena “gimnazija” slabša (ali da učitelji na njej slabše delajo); mogoče je, da se nanjo vpisujejo akademsko manj nadarjeni dijaki (kar je morda posledica tudi tega, da gimnazija nima najboljših pogojev za delo). Gotovo pa je pomembno, da se vse konfesionalne gimnazije po uspehu uvrščajo na najvišja mesta. To priča o njihovi usmeritvi - so gimnazije, ki ponujajo kakovostno izobrazbo. Ko pa gimnazija dobi status kakovostne gimnazije, se nanjo praviloma začnejo vpisovati najboljši učenci, tako da je kakovost potem lažje ohranjati.

Ali to pomeni, da so zasebne gimnazije elitne gimnazije? Da, če je elitna tista gimnazija, na kateri dijaki dosegajo nadpovprečne rezultate. In ne, če elitna gimnazija pomeni, da se vanjo lahko vpišejo samo otroci premožnejših staršev. Dodati je treba, da sedanji sistem vpisa na slovenske gimnazije, pri čemer se je kljub prepovedi objave uspeha posameznih šol na maturi, ki je veljala v preteklosti, izoblikovala lestvica najbolj zaželenih gimnazij, na katere se vpisujejo najboljši učenci, omogoča, da so se v javnem šolskem sistemu najprej oblikovale elitne gimnazije v prvem pomenu besede. Ta vrsta elitizma ne obstaja na ravni javne osnovne šole, kjer se otroci vpisujejo v šolo v svojem šolskem okolišu, čeprav tudi tam lahko obstajajo izjeme. Če se socialna razslojenost kaže v geografski razmestitvi oziroma urbanistični strukturi mest, lahko tudi v tem primeru nastajajo razlike med osnovnimi šolami.

O kakovosti edine zasebne osnovne šole tovrstni podatki ne obstajajo. A Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je leta 2000 prejel poročilo o delovanju waldorfske osnovne šole za obdobje 1996-1999.³ Najprej je povzeto poročilo skupine strokovnega sveta za spremljanje dela waldorfske šole Ljubljana, ki je leta 1995 ugotovila dokaj ugodno podobo šole in zapisala, da so bili “tudi objektivno ugotovljeni rezultati dobri”. V nadaljevanju poročilo omenja tudi uspeh učencev waldorfske šole na zunanjem preverjanju znanja v 8. razredu: “Končni rezultati zunanjege preverjanja znanja so bili pri učencih, ki so točke potrebovali zaradi vpisa na želeno srednjo šolo, nad slovenskim povprečjem.”

Iz napisanega se zdi, da zasebne šole dosegajo primeren izobrazbeni standard, tako da lahko s tega vidika ocenimo sedanjo ureditev zasebnega šolstva pozitivno. O skrbi za kakovost pričajo tudi nekatere spremembe programov zasebnih šol v zadnjih letih. Leta 2001 je waldorfska osnovna šola nekoliko spremenila svoj predmetnik, in sicer tako, da se je “povečalo število ur pri temeljnih predmetih (slovenski jezik, matematika, spoznavanje narave in družbe, zgodovina, zemljepis, biologija, kemija, fizika), zaradi česar je zmanjšano število ur pri nekaterih speci-

fičnih waldorfskih predmetih.”⁴ Do podobnega približevanja programu javne šole je leta 2003 prišlo tudi na eni od zasebnih gimnazij, ki je opustila svoj specifični predmet, pedagogiko, povečala pa ure, namenjene tujim jezikom in religiji.⁵ Obstaja torej tendenca, da se programi zasebnih šol približujejo programom javnih šol. Domnevamo lahko, da je eden od razlogov želja zagotoviti čim višje izobrazbene standarde. Z vidika javnega urejanja zasebnega šolstva je to pozitiven trend, saj priča, da zasebne šole ne zaznavajo potrebe po večjem razlikovanju od javnega šolstva. Širše gledano pa se s tem manjša raznolikost šolstva, s čimer se deloma siromaši šolski sistem v celoti. Vendar je treba dodati, da gre za razmeroma šibko tendenco, zato bi bil “močnejši” sklep prenačilen. Kaže pa, da je zaskrbljenost, da bodo zasebne šole pozabile na uravnoteženost med izobrazbenimi standardi in posebnimi vzgojnimi načeli, odveč. Omenjena dejstva dokaj nedvoumno govorijo o tem, da zasebne šole namenjajo veliko pozornosti izobrazbenim standardom, ki jih dosegajo njihovi učenci.

Če cilje prenove šolskega sistema na področju zasebnega šolstva razumemo kot vzpostavitev okoliščin, v katerih bodo postopno nastajale kakovostne in neelitne zasebne šole, potem lahko rečemo, da je zakonodaja ta cilj v veliki meri dosegla. Čeprav je res, da je število šol, ki delujejo v skladu s posebnimi pedagoškimi načeli, ostalo nespremenjeno. In zdi se, da bi bilo zaradi razvoja waldorfske pedagogike v Sloveniji zaželeno, da bi ob ljubljanski waldorfski šoli dokončno polno zaživela tudi mariborska. Zdi pa se tudi, da za nespremenjeno število teh šol, predvsem pa za dejstvo, da se je uveljavil en sam tip šol, ki delujejo po posebnih pedagoških načelih, ni kriva obstoječa zakonodaja, temveč je razlog prej v tem, da med starši in učitelji ni zadostnega zanimanja za ustanovitev tovrstnih šol. Morda bi bil najboljši ukrep za povečanje njihove prisotnosti v slovenskem šolskem prostoru (če bi se pojavila taka potreba) podpora morebitnim zainteresiranim pri specialističnem izpopolnjevanju na tem področju.

ZAKAJ SPREMINJATI ZAKON?

Kljub zgoraj predstavljeni analizi se pripravljajo spremembe zakonodaje na področju zasebnega šolstva, zato se je smiselno vprašati, kakšni so razlogi za to. Začetne izjave v javnosti niso bile enoznačne. Zdi se, da jih je vsaj deloma motiviralo prepričanje, da je konkurenca v šolstvu zdravilo za vse in da neogibno vodi do manjših stroškov in boljše kakovosti.

³ Dopolni Zavoda RS za šolstvo Strokovnemu svetu RS za splošno izobraževanje, z dne 14. 1. 2000.

⁴ Dopolni Waldorfske šole Ljubljana Strokovnemu svetu RS za splošno izobraževanje, z dne 25. 9. 2001.

⁵ Dopolni Zavoda sv. Frančiška Saleškega Strokovnemu svetu RS za splošno izobraževanje, z dne 7. 1. 2003.

Dr. Srečo Zakrajšek, član Strateškega sveta vlade RS za kulturo, izobraževanje in znanost vlade RS, je tako na okrogli mizi Dela (Delo, 3. 6. 2006, 7-9) trdil:

- "Zelo podpiram konkurenco (med javnimi in zasebnimi šolami), sicer v našem šolstvu ne bomo napredovali." Zdi se torej, da konkurenca zagotavlja napredek šolstva.

- "Če ne bo konkurence, učitelji ne bodo napredovali." Konkurenca je tako predstavljena kot pogoj za napredek učiteljev.

- "Ključno se mi zdi, da dobi (vsak državljan) v šoli vavčer, ki ga lahko unovči kjerkoli. To velja tudi za osnovne in srednje šole." Neomejena vpeljava vavčerjev je tako predstavljena kot ključni cilj sprememb v šolstvu.

Nekoliko drugačne, a vseeno podobne so bile tudi izjave ministra za šolstvo v Dnevnikovem Objektivu in Delovi prilogi Ona:

- "Sicer pa je v mojem interesu, da javna šola nima vnaprej zagotovljenega monopola." (Dnevnik, 3. 2. 2007, 12) Javna šola je tako predstavljena kot monopolna šola. Še bolj kot raven eksplisitno zatrjenega, pa je pomembna predpostavka, ki trditev omogoča. Raba izraza monopol namreč predpostavlja, da je šolstvo stvar ekonomije in trga. Minister za kulturo denimo ne govori, da ima nacionalna televizija monopolen položaj - pač zato, ker se zaveda posebne vloge, ki jo ima javna televizija.

- "Javna mreža šol bo imela vedno svojevrsten monopol in zdi se mi, da je prav tako. Če bomo imeli več zasebnih šol, moramo urediti njihovo financiranje. Če se bodo financirale enako kot javne, potem ne bi imele šolnin in bi bile dostopne vsem, tudi staršem z manj denarja. ... Na Finskem prevladujejo javne šole in enako bo ostalo pri nas, predvsem zaradi tradicije. Drugod so tradicije drugačne. Prevladujejo zasebne šole. Vendar kakovost šole ni odvisna od lastniške oblike." (Ona, 6. 2. 2007, 15) Ponovi se povezava šole z monopolom, podkrepljena z nenavadno trditvijo, da drugod prevladujejo zasebne šole (trditev drži le, če beseda drugod pomeni Nizozemsko in Belgijo - le v teh dveh državah, za kateri je strokovni javnosti jasno, da sta na področju zasebnega šolstva izjemi, prevladujejo zasebne šole), in z nekoliko zavajajočo tezo, da je treba urediti financiranje zasebnih šol (kar predpostavlja, da je to vprašanje še neurejeno) ter da je treba šole poskrbeti za dostopnost zasebnih šol (kar predpostavlja, da tudi to še ni bilo urejeno).

Vidimo, da se prepletata dva pogleda na odnos med zasebnim in javnim. Prvi bi vpeljal vavčerje (in kar taka brezpogojna vpeljava vavčerjev predpostavlja) in tako odpravil razliko med zasebnim in javnimi šolami. Drugi pogled javne šole sicer postavlja v čudno luč, saj jih povezuje z monopolom (monopol pa je seveda slab), a ne predpostavlja popolne odprave razlike med javnim in zasebnim, le razliko v financiranju tekočih stroškov.

V javnosti se torej govori o vpeljavi vavčerjev in monopolu javnega šolstva, vendar pa javnosti niso bile predstavljene raziskave, na katerih bi te izjave temeljile, niti ne študije, ki bi pokazale, zakaj so take rešitve za slovensko šolstvo dobre, ne strategije, kako te rešitve vpeljati, niti niso javnosti dostopne analize, kakšne bi bile posledice take radikalne spremembe v šolstvu. Dejansko osnutki sprememb, ki so bili aprila 2007 predloženi Strokovnemu svetu za splošno izobraževanje, pa tudi njihova najava, na primer na Javni predstavitvi mnenj o privatnem šolstvu v RS (23. 3. 2007) v državnem svetu, niso ustrezali velikim besedam, ki so bile uporabljene prej.

Razlogov za to je lahko več. Eden je, da šolska politika sama ni dobro premislila, kakšne spremembe si želi, zato je bil govor v javnosti heterogen, nenatančen in ni odražal dejanskih namenov. Druga, morda manj verjetna možnost je, da so prvotni veliki predlogi tudi pripravljali področje za spremembe. A ko v javnosti niso naleteli na podporo, jih je nadomestil bolj spravljiv predlog, ki zagotavlja, da se pravzaprav ne bo spremenilo nič in gre le za realizacijo izhodišč, predstavljenih že v Beli knjigi leta 1995 (izrazito v to smer je bil usmerjen govor državne sekretarke na že omenjeni javni predstavitvi mnenj v državnem svetu). Morda je v tej zvezi zanimivo omeniti dinamiko, ki jo nakazuje Jeffrey Henig v Rethinking School Choice (Hening 1994, 72-80), ko opisuje zgodovino vavčerskega gibanja v ZDA. Predsednik Ronald Regan je v prvem mandatu večkrat - leta 1983, 1985 in 1986 - poskušal doseči, da bi kongres sprejel reformo, ki bi v izobraževanje vnesla vavčerje, se pravi finančno podporo za učence v zasebnih šolah. Ko je predlog naletel na odpor in ni bil sprejet, je v drugem mandatu ponudil drugačen predlog, ki mu Jeffrey Hening pravi "repackaging of school choice". Z obrambnim manevrom, namreč z omejitvijo izbire na javne šole, se je ognil pomembnemu strahu - bojazni, da bodo vavčerji prispevali k odlivu najboljših učencev v zasebne šole. Obenem pa je bil to korak nazaj, ki je pripravljaval dva koraka naprej. Omogočil je, da je izbira postala široko sprejeta tema, ki je v javnosti dobila niz pozitivnih konotacij, predvsem kakovost, in se znebila negativnih, predvsem zgodovinske povezave z rasizmom (ko je bila izbira šole povezana z izogibanjem desegregaciji). Omogočil je, da je izbira postala osrednja tema v izobraževalni politiki. Ko je pridobila dovolj legitimnosti, so spet postali glasni zagovorniki izbire, ki temelji na radikalnih teorijah trga.

TEZE ZA JAVNO RAZPRAVO

Opozorjeno je bilo že, da teze, ki so bile poslane za obravnavo na seji Strokovnega sveta za splošno izobraževanje (april 2007), zaostajajo za radikalnostjo nekaterih

prejšnjih izjav. Poleg možnosti ustanavljanja zasebnih poklicnih šol predstavljajo še 4 spremembe pri urejanju zasebnega šolstva. V nadaljevanju jih komentiramo.

1. Razlike pri financiranju zasebnih šol so diskriminatorne, zato se bo financiranje poenotilo na 100 %.

Četudi je različno financiranje zasebnih šol res diskriminatorno (to bi bilo treba še pokazati), pa bi bil predvsem potreben dodaten argument, ki bi pokazal, zakaj poenotenje na 100 %, in ne na, denimo, 85 ali 90 odstotkov ali na 95 ali 80 odstotkov. Argumentacija je zato pomanjkljiva in nezadostna. Morda bi bil predlog bolj sprejemljiv, če bi predlagatelj vključil tudi jasno formalno zavezo, da bo skrbel za kakovost javnega šolstva. Ker te zaveze ni in ker so bile v javnosti predstavljeni tudi drugačni razlogi, ki vodijo spremembe (namreč konkurenca, se pravi boj za obstanek med šolami, ki naj bi vodila do kakovosti), povsem izenačeno financiranje odpravlja zavest o strukturno pomembnem različnem položaju javnih in zasebnih šol. Zasebno šolstvo je tako tudi skrb zasebnih ustanoviteljev, tako da ima zasebna šola v resnici dva ustanovitelja, javno šolstvo pa je samo skrb države, zato mora le-ta nekje pokazati, da se te svoje posebne odgovornosti do javnih šol zaveda. Lahko se bo namreč zgodilo, da bo (ali že je) ustanovitelj zasebne šole učencem nudil prostorske pogoje, opremo, izlete, izmenjave z drugimi šolami, s katerimi se bodo javne v obdobju krčenja proračunskih izdatkov težko primerjale.

Da to ni samo imaginarna možnost, priča zapis novinarka ob pogovoru z ravnateljem javne Gimnazije Šentvid: "Da se javna gimnazija težko meri z zasebno, vsak dan izkuša na svoji ravnateljski koži. Gimnazija Šentvid, ki leži le nekaj sto metrov od arhitekturno impozantne, čudovito obnovljene škofijske gimnazije, je edina gimnazija v Sloveniji, kjer imajo še vedno dvoizmenski pouk. Nekdaj sloveča gimnazija - ravnatelj pravi, da se je pol RTV-ja kalilo na njihovi šoli - se stiska v isti stavbi z osnovno šolo. V skromnih garderobah na hodnikih se gnete 700 dijakov. Bronasti deček z ribo, postavljen davnega leta 1959, v čast 40-letnice Skoja in KPJ, je včasih kraljeval prostorni vhodni avli. Zdaj skorajda ovira prehod, saj so morali del avle spremeniti v učilnico. Tudi sicer se šoli vidi, da bi bila potrebna korenite obnove, vsaj pol tako korenite, kot je je bila deležna njena sosedka, škofijska klasična gimnazija, s katero sicer kar plodno sodelujejo. "Minister Zver nam je ob nastopu mandata obljubil, da bo našel rešitev za naše težave, toda vse doslej smo poslušali le obljube, nazadnje obljubo, da bomo lahko najeli prostore osnovne šole. Zdaj vsaj vem, da iz te obljube ne bo nič, saj mi je ljubljanski župan Zoran Jankovič pred nekaj dnevi potrdil, da nam prostorov osnovne šole ne nameravajo oddati. Zaradi novih gradenj v okolici načrtujejo, da bo osnovna šola v prihodnosti polna. Ni nam prijetno, ko gledamo, v kako dobrih pogojih se lahko razvija naša sosedka in ne čudimo se, da se k nam vpisujejo po uspehu slabši otroci," pravi Erker." (Dnevnik, Objektiv, 24. 3. 2007, 5-6)

Ob tem je treba pripomniti, da v Nemčiji različne dežele različno sofinancirajo zasebne šole, tako da podpora sega od 60 do 100 % tekočih stroškov na učenca javne šole, vendar je "večina dežel uvedla dve- do triletno - v dveh primerih šestletno - čakalno obdobje, preden se plača državno podporo. Ideja tega "preizkusa resnosti" je, da hočejo oblasti pripraviti zasebne šole, da si ustrezna sredstva poiščejo pri zasebnih donatorjih." (Reuter 2004, 227) Podobno poroča Denis Meuret za Francijo: "Potemtakem lahko javno podporo dobijo samo zasebne šole, ki že delujejo najmanj 5 let; na področjih, kjer se število prebivalstva povečuje, pa je čakalno obdobje zmanjšano na eno leto." (Meuret 2004, 247) In ob tem dodaja: "Po trenutnem javno-zasebnem kompromisu so obstoječe zasebne šole skoraj v celoti financirane z javnim denarjem, je pa zelo težko, čeprav ne nemogoče, ustanoviti nove."

Pričakovati bi bilo, da pripravljenost za večjo finančno podporo zasebnim šolam spremlja tudi pripravljenost zagotoviti javnim šolam pogoje dela, ki se lahko primerjajo s tistimi na najboljše opremljenih zasebnih šolah.

2. Nov pogoj: program predstavlja vsebinsko obogatitev javne mreže šol. Besedilo je preskopo, zato ni jasno, kaj predstavlja vsebinsko obogatitev in kaj ne (etos šole, dodan nov predmet, nekoliko spremenjeni učni načrti drugih predmetov?). Besedilo bi bilo treba dopolniti, sicer bo presoja o tem, ali je pogoj izpolnjen ali ne, povsem samovoljna. Zdi se, da je pogoj odvečen - zasebne šole po naravi težijo k razlikam, če so jim le dovoljene, zato tega niti ni treba predpisovati. Morda bi bil predpis smiseln na osnovnošolski ravni, kjer je skupno življenje učencev še zlasti pomembno. Tudi v Nemčiji je namenjena posebna pozornost osnovni šoli - poudarja se "demokratsko egalitarno zaničanje socialne diferenciacije, pa naj se nanaša na dohodke, rang, status ali družbeni razred." (Reuter 2004, 228). Zato so zasebne šole na tej ravni izjema. "Izjema temu načelu šole-zavse terja, kot je zapisalo zvezno ustavno sodišče, "razumno alternativo javnim in že obstoječim zasebnim šolam, ki obogati pedagoško izkušnjo in podpira razvoj šolskega sistema." (Prav tam, 229) Prav to, da nove osnovne šole težko pridobijo dovoljenje, je, poroča Reuter, glavni razlog za tožbe v zasebnem šolstvu.

3. "V zakonu bo zapisan tudi posredni pogoj za sofinanciranje zasebnih šol, in sicer, da ustanovitev in sofinanciranje zasebne šole ne sme poseči v pravico učencev do dostopnosti javne osnovne šole." Ker gre za dopolnitev zakona, je ta sprememba odvečna, saj zakon tovrstno določilo že obsega v 87. členu ("Zasebni šoli ne pripadajo javna sredstva, če je zaradi vpisa v zasebno šolo ogrožen obstoj edine javne osnovne šole v istem šolskem okolišu.") Zato ni jasno, ali se ta člen odpravlja - in če se, kaj je razlog za

to. Če se člen črta, zakaj ni naveden razlog za to? Ta nejasnost žal vzbuja sume, da se prave spremembe prikriva.

Nedvomno pa je formulacija "pravica učencev do dostopnosti javne osnovne šole" nejasna. Kajti za učence in starše je pomembno, da imajo možnost obiskovati javno osnovno šolo v svoji neposredni bližini, se pravi, da je šola dostopna tudi za prvošolce, ne zgolj načeloma. Dostopnost bi morala torej biti natančneje opredeljena - šola je namreč načeloma dostopna, pa čeprav se mora učenec do nje voziti pol ure z avtobusom; a ta dostopnost, če imamo v mislih prvošolce, v resnici ni dostopnost!

Kljub prepričanju, da predstavlja Nizozemska z večinskim številom zasebnih šol zgled, da ni utemeljeno razlikovati med javnimi in zasebnimi šolami, imajo javne šole, ki morajo biti nekonfesionalne in utemeljene na načelu nevtralnosti, tudi na Nizozemskem poseben status. To se kaže prav v dostopnosti javnih šol: "Javne šole (public authority schools), ki so prosto dostopne vsem učencem, imajo določen primat, kajti država zagotavlja, da je v bližini doma javna šola za vse učence, ki se hočejo vanjo vpisati." (Vermeulen 2004, 34)

4. "Pogoj o velikosti zasebne šole se bo črtalo zaradi spremembe načina financiranja (financiranje na glavo).

Pogoj o velikosti je bil vpeljan, da bi se zagotovilo, da ima šola pogoje za relativno stalno delovanje (in se ne bodo vpisani učenci po nekaj letih zaradi premajhnega vpisa znašli brez šole). Tako ta pogoj sam po sebi s financiranjem po glavi seveda nima dosti opraviti. Vendar se je pogoj v praksi izkazal za prezahtevnega, zato spremembo velja podpreti (in ga morda nadomestiti s skupnim številom otrok v zasebni šoli). Vprašanje pa je uvedba financiranja na glave. Če bo splošna, kaj to pomeni za podružnične šole? In kaj to pomeni za število učencev v razredu - ob manjših generacijah bi moral biti trend manjše število učencev v razredu. Korak v drugo smer, pritisk k večanju števila učencev v razredu, je korak k manj kakovostni šoli.

POMEN JAVNEGA ŠOLSTVA

Predlagane spremembe v smeri izenačevanja zasebnega in javnega šolstva zahtevajo ponovni premislek o razmerju med obema področjema. "Partikularni naslovnik" zasebnega šolstva kaže na odvisnost zasebnih šol od javnega šolskega sistema. Če so zasebne šole primerne samo za nekatere, nekatere izmed njih pa celo samo za peščico, potem same v resnici predpostavljajo in na nek način celo zahtevajo mrežo šol, ki niso primerne za nikogar posebej oziroma so primerne za vse. Če gledamo z vidika celote, so zasebne šole odvisne od javnih, kajti javne bodo

sprejele vse tiste učence, ki se ne bodo odločili za nič posebnega. Še več: pogosto prav to, da zasebne šole ne sprejmejo vsakega učenca, da učence lahko izbirajo oziroma izključijo, postane razlog za izbiro zasebne šole in osnova za tisto specifično ozračje v njih (etos šole), ki ga starši pogosto omenjajo, kadar jih sprašujejo, zakaj so otroka vpisali v zasebno šolo. Obisk zasebne šole ni ne za starše ne za učence nekaj samoumevnega, temveč plod premisleka in odločitve.

Javne in zasebne šole niso zamenljive samo zato, ker posebne zasebne šole predstavljajo šole, ki so odprte za vse, temveč tudi zato, ker so skupne šole od vsega začetka uresničevale "posebne javne izobraževalne cilje, ki ne vključujejo le branja, pisanja, računanja in podobnega, temveč tudi enako svobodo in državljansko prijateljstvo med državljani vseh razredov in etničnih in religioznih skupin." (Macedo 2003, 53)

Oziroma: "Vsa poanta skupne šole je, da je primarna arena, v kateri se otroci iz različnih normativnih perspektiv, ki sestavljajo našo družbo, srečujejo drug z drugim v spoštljivem okolju, se učijo drug o drugem, odkrivajo, da njihove razlike ne onemogočajo sodelovanja in vzajemnega spoštovanja kot sodelujočih v skupni politični ureditvi." (Macedo 2000, 194)

Javni šolski sistem je torej odprt za vse, pluralen in nevtralen glede posameznih pogledov na svet, predpostavlja javno dobro in vzpostavlja prostor skupnega življenja državljanov, zasebne šole pa so na voljo tistim, ki bi radi bolj poudarili kakšno posebno nazorsko ali pedagoško usmeritev.

Bistven argument za javno šolstvo je tako načelen: šolstvo je stvar javnega dobrega, zato se ga ne sme preprosto prepustiti trgu, individualnim izbiram staršev in posameznim interesnim skupinam. Javne šole so tako povezane z vizijo družbe, ki ni zgolj seštevek individualnih interesov in izbir posameznika. Na družbeni ravni torej javno šolstvo predstavlja povezanost državljanov in uteleša skupni interes. A to šolstvo ni nujno tudi vsebinsko, če njegova vsebina ni rezultat javne diskusije in strokovnega dialoga. Javno dobro, osnovano na skupnem javnem in demokratičnem premisleku, bo v družbi obstajalo le, če bo obstajal prostor za njegovo artikulacijo.

Javno šolstvo tako predpostavlja javnost, v kateri se oblikujejo vrednostni in vsebinski standardi, ki so sprejemljivi za vse državljane in so skupni vsem. Če postane šolstvo državno, če o njem odločajo ozke politične elite ali zaprte birokratske strukture, potem ni več javno. Prav tako ni javno, če o posamezni šoli odloča samo lokalna skupnost, v kateri se šola nahaja - potem je šolstvo stvar konkretnih partikularnih javnosti, je samo lokalno, ne pa javno.

A to ne pomeni, da javne šole tudi avtomatično zagotavljajo vsebinske lastnosti, ki se jim pripisujejo. Vzpostavljajo možnost za skupno življenje učencev, a življenje učencev v šoli je lahko samo prostorsko skupno. Vzpostavljajo možnost za večjo družbeno kohezijo, a je nujno ne spodbujajo. Vzpostavljajo možnost za srečevanje in dialog z drugim, ki učence uči tolerance in spoštovanje drugačnosti, a tega ne zagotavljajo nujno.

Da bi se na javnih šolah res vzpostavljala proces, ki mu rečemo skupno življenje in sobivanje različnih, dialog z drugačnimi in praksa tolerance in spoštovanja, bi moral šolski prostor tudi fizično ponujati več možnosti za skupno življenje šole. Tega je na javnih srednjih šolah, zlasti gimnazijah, malo. Tudi zato, ker so v večjih mestih tudi javne gimnazije že selektivne in ločevalne. Zato sedaj nekatere javne srednje šole ustrezajo viziji javne šole kot prostora skupnega življenja učencev samo negativno - ga ne onemogočajo. Manj pa pozitivno - v smislu, da bi ga izrazito vsebinsko spodbujale. Vsaj na ravni šole, kajti na ravni razreda se to skupno življenje seveda dogaja, ne glede na to, koliko se to ureja. In morda ima nekaj teže tudi argument, da tega niti ne gre urejati od zunaj, temveč je bolj pomembno narediti prostor za to. Res pa je, da je povsem fizično oziroma arhitektonsko tega prostora zaradi prostorske stiske na javnih gimnazijah malo (če navedemo konkreten primer: v osemdesetih letih preteklega stoletja so se na javnih gimnazijah prirejali plesi in koncerti, danes so take oblike skupnega življenja šole redkost.)

Primat zasebnega tako strukturno vnaša možnost (ne pa tudi nujnost) družbenega zanemarjanja javnega interesa in skupnega dobrega, ki se potem vrača v realnosti v obliki družbenih ločevanj in manjše kohezivnosti. Primer za to so, denimo, tisti nemški starši, ki vpisujejo otroke v zasebne šole, da bi se ognili otrokom imigrantov v javnih šolah. Posledica so javne šole z velikim deležem otrok priseljencev, visoka koncentracija učencev s specifičnimi jezikovnimi in pogosto tudi učnimi primanjkljaji pa privede do tega, da je delo v teh šolah še zahtevnejše - in začne se začarani krog, katerega rezultat (a naj takoj dodam, da je odnos javno/zasebno le ena determinanta tega procesa) ni samo kriza šolskega sistema kot celote, temveč tudi manj pravična in manj povezana družba. Primer za to so muslimanske zasebne šole na Nizozemskem, tako imenovane "črne šole", na katerih so učenci zgolj pripadniki etničnih manjšin, zato so v očeh nekaterih neupravičeno identificirane kot glavni razlog za šibko integracijo manjšin v širšo družbo. Ben Vermeulen tako poroča o ponavljajočih se diskusijah, ali naj "država financira samo "skupne" sekularne državne šole, javne šole, ki ponujajo nevtralni kurikulum in so enako dostopne za vse. Argument za tem zavzemanjem za skupno šolo je, da je v družbi, ki je religiozno in kulturno tako diferencirana, kot je Nizozemska, šolo

nujno uporabiti kot instrument za integracijo, ki uči otroke iz različnih etničnih, religioznih, družbenih in kulturnih okolji, kako živeti mirno skupaj in spoštovati drug drugega ..." (Vermeulen 2004, 52)

Ta dvojna raven, raven posameznega učenca, nato posamezne šole in nazadnje strukture šolskega sistema in strukturnih možnosti, ki jih posamezni pojav odpira, dela razpravo o zasebnih šolah tako težavno. Težko si je namreč predstavljati, da bi posamezna zasebna šola lahko imela pomembnejše ločevalne učinke - in jih tudi nima, ne zdaj in ne sama. A v kontekstu celote in dolgoročno je slika lahko drugačna.

Ta nepredvidljivost sistema je pomemben element pri vpeljavi strukturnih sprememb. To pomeni, da je spreminjanje posameznih elementov treba ocenjevati v luči dolgoročnih posledic za celoto - oziroma boljše: kako sprememba vpliva na dolgoročne možne posledice. Če gledamo na izenačevanje financiranja zasebnih in javnih šol v tem kontekstu, se zdi, da odpira pot za dolgoročno slabitev javnega šolstva. Sama na sebi ni tako pomembna kot to, kar kot možnost odpira dolgoročno. Če se iz drugih razlogov (denimo odprava šolnine, izboljšanje finančnega položaja nekaterih zasebnih šol) to povečanje zdi pomembno, bi ga morali uravnotežiti drugi ukrepi, ki bi zagotavljali dolgoročno strukturno stabilnost javnega šolskega sistema in šolstva kot celote (kot smo že omenili, bi bili nekateri preprosti: znanje, da se spreminjevalci zakonske ureditve zavedajo kompleksnosti problematike, bi bila denimo zaveza, da bo za javne šole poskrbljeno tako, da jih javno (so)financirane zasebne šole ne bodo presegle po prostorskih zmožnostih in opremljenosti). Zdi pa se, zlasti zato, ker je nejasna ocena člena, ki poudarja pomen dostopnosti javnih šol, da tega uravnoteženja ni, temveč gredu tudi druge spremembe v smer, ki bi dolgoročno oslabilo javni šolski sistem.

Dodati je treba, da je zavzemanje za skupne javne šole veliko bolj prepričljivo, če se na skupno življenje v njih ne spomnimo le ob razmerju do zasebnih šol. Enako velja za ločevalnost zasebnih šol in prispevek k družbeni koheziji javnih. Tudi javne šole namreč lahko delujejo ločevalno - prostorska ločenost prebivališč različnih slojev se hitro prevede v šolsko ločenost, pa čeprav gre za javne šole. Zato je zavzemanje za javne šole konsistentno le, če se ves čas zavzema tudi za tiste elemente javnega šolstva, ki naj bi ga pozitivno odlikovali.

VPRAŠANJE FINANCIRANJA

Ker se načrtovane spremembe v položaju zasebnega šolstva pomembno nanašajo na financiranje, se v razpravah spet odpirajo različne, s tem povezane argumentacijske strategije. Pravno je stvar jasna. Pravica do izbire šole je negativna pravica. Mednarodni dokumenti od podpisnic zahtevajo le, da izbire ne prepoveduje, iz odločitev mednarodnega sodišča (Evropsko sodišče za človekove pravice) pa jasno sledi, da pravica staršev do izbire ni pozitivna pravica, tako da država ni dolžna spodbujati in finančno podpirati zasebnih šol.

Vendar se je v Evropi, z izjemo Italije in Grčije, uveljavila državna pomoč zasebnim šolam, tako da tudi 100-odstotno kritje tekočih stroškov ni nič izjemnega. Zaradi tega empiričnega dejstva dobijo argumenti v prid večjega sofinanciranja zasebnega šolstva pri nas dodatno težo.

Večkrat se tako sliši, da so starši, ki morajo za svoje otroke na zasebnih šolah plačevati šolnino, diskriminirani, zato bi morale biti zasebne šole glede financiranja izenačene z javnimi. Na prvi pogled se zdi ta argumentacija sprejemljiva. A sprejemljiva je res le na prvi pogled. Kot pravi Stephen Macedo: "Številne javne dobrine so javno financirane in brez dodatnih stroškov na voljo vsakemu, čeprav se nekateri davkoplačevalci odločijo, da jih ne bodo uporabili ... Nekateri se odpovedo tej koristi, ki spremlja prebivališče v neki državi, tako, da svoje otroke pošljejo v akreditirane zasebne šole, drugi tako, da nimajo otrok. Če bi pravičnost zahtevala, da podpiramo tiste, ki izberejo zasebno šolo, kaj pa s tistimi, ki nimajo otrok? In kaj s starši, ki imajo velike družine, in s tistimi, ki imajo otroke s posebnimi in dragimi izobraževalnimi potrebami? Ali so dolžni denar vsem drugim, vključno s tistimi, ki so izbrali zasebno šolo, tistim brez otrok in starši z manj otroki v javni šoli? Logika te pozicije sugerira, da je država dolžna financirati javno izobraževanje z "uporabniško takso", a kaj je načelo za to trditvijo? Lahko bi bilo legitimno (čeprav neumno) pomisliti na to možnost, a ni jasno, zakaj bi to morali narediti. Predpostavka "nihče ne bi smel plačevati dvakrat" argumenta je, se zdi, prepričanje, da je izobraževanje zgolj zasebna dobrina, ki naj jo plačajo tisti, ki jo uporabljajo." (Macedo 2003, 53)

V diskurzivnih strategijah se pri nas šolstvo povezuje z zdravstvom, kjer se privatizacija vse bolj uveljavlja. Pri tem je treba opozoriti, da obstajajo med šolstvom in zdravstvom pomembne razlike. Zasebnik (tisti, ki dobi koncesijo; kdor je nima, pacientom svoje storitve zaračunava) dela natanko tako kot zdravnik javnega zdravstvenega sistema. Zasebne šole pa so opredeljene prav po svojih razlikah,

opredeljuje jih torej prav to, da niso identične z javnimi šolami, da so specifične (čeprav se lahko poskušajo uveljavljati kot specifične, a namenjene vsem).

Zato je ustrežnejša primerjava šolstva s področjem radia in televizije. Javna televizija ima poseben status in posebne demokratično opredeljene naloge in je zato tudi javno financirana, zasebne televizije pa so sicer delno regulirane, vendar nimajo nalog, ki jih ima nacionalna televizija. Zato tudi niso deležne javne finančne podpore - pa čeprav imajo lahko veliko gledalcev in se njihov program morda ne razlikuje veliko od programa javne televizije. In tu so tudi meje analogije - iz nje bi sledilo, da zasebnih šol ne gre podpirati, vendar danes ni bojazni, da bi se v našem prostoru kdo zelo zavzemal za tak pristop. O tem pričajo tudi spremembe, ki so se zgodile od začetka urejanja zasebnega šolstva v Sloveniji do sedaj. Po svoje je zasebno šolstvo prehodilo pot od enega ekstrema do drugega, tako da bi lahko rekli, da je opravilo polni krog.

LITERATURA IN VIRI

Demaine, Jack: "Teachers" Work, Curriculum and New Right", British Journal of Sociology of Education 9, 3, 1988.

Demaine, Jack: "The Reform of Secondary Education", v Barry Hindess (ur.): Reactions to the Right, Routledge, London 1990.

Friedman, Milton: Free to Choose, Penguin Books, 1980.

Gutmann, Amy: "Assessing School Choice Arguments", v Wolfe 2003.

Henig, Jeffrey: Rethinking School Choice, Princeton University Press, Princeton 1994.

Jonathan, Ruth: "Choice and Control in Education: Parental Rights, Individual Liberties and Social Justice", British Journal of Educational Studies 37/4, 1989.

Jonathan, Ruth: "State Educational Service or Prisoner's Dilemma: the "Hidden Hand" as Source of Education Policy", British Journal of Educational Studies 38/2, 1990.

Jonathan, Ruth: Illusory Freedoms, Liberalism, Education and the Market, Blackwell Publishers, Oxford, 1997.

James, Estelle in Benjamin, Gail: Public Policy and Private Education in Japan, Macmillan Press, London, 1988.

Kodelja, Zdenko: Laična šola pro et contra, Mladinska knjiga, Ljubljana 1995.

Krek, Janez. (ur.): Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana, 1995.

Krek, Janez (ur.): Zasebno šolstvo: struktura, primerjava različnih šolskih sistemov in zakonodajne rešitve v Republiki Sloveniji, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana, 1996.

Lieberman, Myron: Public School Choice, Technomic PC, Lancaster, 1990.

Macedo, Stephen: Diversity and Distrust, Harvard University Press, Cambridge, 2000.

Macedo, Stephen: "Equity and School Choice: How Can We Bridge the Gap between Ideals and Reality", v Wolf 2003, 51-69.

Meuret, Denis: "School Choice and its Regulation in France", v Wolf 2004, 238-267.

Reuter, Lutz R.: "School Choice and Civic Values in Germany", v Wolf 2004, 213-237.

Rus, Veljko: "Teoretični okvir", v Rus, Veljko (ur.): Privatizacija na področju družbenih dejavnosti, DZS, Ljubljana, 1993.

Vermeulen, Ben P.: "Regulating School Choice to Promote Civic Values", v Wolf 2004, 31-66.

Wolf, Alan: School Choice, Princeton University Press, Princeton, 2003.

Wolf, Parick J.: Macedo, Stephan (ur.): Educating Citizens, Brookings Institute Press, Washington, 2004.

Maturitetno letno poročilo, matura 2002, Državni izpitni center, Ljubljana, 2002.

Šolska zakonodaja, Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana, 1996.

ZASEBNO ŠOLSTVO - PREGLED PO IZBRANIH DRŽAVAH EU (AVSTRIJA, BELGIJA, DANSKA, FINSKA, FRANCIJA, ITALIJA, NEMČIJA, NIZOZEMSKA, ŠVEDSKA, SLOVENIJA)

UVOD

Obiskovanje zasebnih šol v Evropski uniji tako v osnovni šoli kot v srednji ni pogosto.

Z izjemo Belgije in Nizozemske, kjer je večji del populacije v "od oblasti odvisnih zasebnih šolah, velik del otrok in mladine obiskuje javne šole." (Key 2005, 73) Ob omenjenih državah je v zasebne institucije vpisanih razmeroma veliko posameznikov še v Veliki Britaniji (37 %), Španiji, kjer doseže število vpisanih 31.3 odstotne točke, in v Franciji z 21 odstotnimi točkami. "Države, v katerih skorajda vsi obiskujejo javne šole, so Irska, Latvija, Bolgarija in Romunija." (ibid.) Razmeroma nizek je tudi odstotek vključenih v zasebne šole v sicer zelo razvitih in učinkovitih sistemih nordijskih držav. V finskem šolskem sistemu, ki zlasti na ravni obvezne šole slovi kot najbolj učinkovit in pravičen, obiskuje zasebne osnovne šole le 3 % otrok.

Prikaz 1: Javno in zasebno v članicah EU (Key data 2005)

	Public	Government-dependent private	Independent private	Total private
EU-25	79.9	43.2	94.5	88.9
BE	94.3	97.8	93.0	68.7
CZ	79.0	99.2	94.1	91.9
DK	99.2	94.1	91.9	98.9
DE	99.2	94.1	91.9	98.9
EE	94.1	91.9	98.9	99.7
EL	91.9	98.9	99.7	87.9
ES	99.7	87.9	90.6	68.1
FR	87.9	90.6	68.1	23.7
IE	23.7	92.5	95.0	87.6
IT	92.5	95.0	87.6	98.3
LV	98.3	94.6	94.9	95.4
LT	94.6	94.9	95.4	58.9
LU	95.4	58.9	96.9	(-)
HU	96.9	(-)	95.8	99.3
MT	95.8	99.3	98.6	17.4
NL	98.6	17.4	56.8	5.5
AT	5.5	11.1	(-)	(-)
PL	(-)	(-)	(-)	(-)
PT	(-)	(-)	(-)	(-)
SI	(-)	(-)	(-)	(-)
SK	(-)	(-)	(-)	(-)
FI	(-)	(-)	(-)	(-)
SE	(-)	(-)	(-)	(-)
UK	(-)	(-)	(-)	(-)
IS	(-)	(-)	(-)	(-)
LI	(-)	(-)	(-)	(-)
NO	(-)	(-)	(-)	(-)
BG	(-)	(-)	(-)	(-)
RO	(-)	(-)	(-)	(-)

Source: Eurostat, UOE.

Prikaz 2: Odstotki vpisanih v zasebni sektor - osnovne šole (primary)*

Država	Vpis v zasebni sektor osnovne šole (primary), v odstotkih (%)
Avstrija	4,5
Belgija	54,7
Danska	11,7
Finska	1,2
Francija	14,7
Italija	7,0
Nemčija	2,9
Nizozemska	68,9
Slovenija	0,1
Švedska	6,1

Vir: Edstats.

Prikaz 3: Odstotki vpisanih v zasebni sektor - srednje šole (secondary)*

Država	Vpis v zasebni sektor srednje šole (secondary), v odstotkih (%)
Avstrija	9,3
Belgija	67,8
Danska	13,0
Finska	6,6
Francija	25,3
Italija	4,7
Nemčija	7,5
Nizozemska	82,8
Slovenija	1,1
Švedska	8,3

Vir: Edstats.

*Primary - praviloma šest let naše devetletke; secondary - deljeno na nižje in višje - nižja raven ustreza približno zadnjim trem letom naše devetletke, višjo pa lahko enačimo z našimi srednjimi šolami.

V nadaljevanju je najprej podan splošen pregled zakonskih ureditev, kurikula, statusa učiteljev ter financiranja in šolnin v zasebnem šolstvu v Evropi, temu sledi pregled po posameznih izbranih državah.

ZAKONSKA UREDITEV IN KURIKUL

Zasebno šolstvo je v vseh izbranih državah zakonsko urejeno. V večini izbranih držav je pravica do ustanavljanja zasebnih šol eksplicitno zapisana v ustavi ali implicirana v členih ustave, ki zagotavljajo pravico do izbire in svobode izobraževanja. Ob ustavi ima večina držav tudi področne zakone, ki urejajo pogoje za ustanavljanje zasebnih šol, dolžnosti, status, način financiranja itd. Vprašanje kurikula je v večini primerov vezano na vprašanje izenačenosti zasebnih in javnih šol. V primerih, ko šolske oblasti odobrijo zasebne šole in te izdajajo javno veljavna spričevala, zahtevajo šolske oblasti čim večjo skladnost kurikula javnih in zasebnih šol.

STATUS UČITELJEV

V večini držav so zahtevane kvalifikacije za poučevanje na zasebnih šolah enake kot za učitelje v javnih šolah, čeprav so včasih procesi pridobivanja učiteljev različni glede na sektor ali institucijo. Švedska ne postavlja zahtev glede učiteljskih kvalifikacij na zasebnih šolah, Danska pa jih opredeljuje le v srednješolskem zasebnem izobraževanju. Tako morajo na Danskem učitelji v zasebnih srednjih šolah izpolnjevati pogoje glede učiteljskih kvalifikacij in statusa zaposlenih, kot veljajo za javni sektor.

Ker so zahtevane kvalifikacije za zaposlitev učiteljev v obeh sektorjih podobne, lahko učitelji prehajajo iz enega sektorja v drugega, ne da bi se znižala njihova raven napredovanja in skozi kariero pridobljene pravice. Tako je v Nemčiji, na Nizozemskem in na Finskem (tudi na Irskem, Portugalskem, v Luksemburgu in Veliki Britaniji). Če je na Danskem učitelj pridobil kvalifikacijo ustanove, ki pripravlja za poučevanje v javnih šolah, lahko prehaja med sektorji.

Tabela 1: Prehajanje učiteljev med javnim in zasebnim sektorjem, z ohranitvijo ravni napredovanja in pridobljenih pravic

Država	Ni avtomatičnega prehajanja	Možno prehajanje z ohranitvijo pridobljenih pravic	Ni podatkov
Avstrija			•
Belgija	•		
Danska		•	
Finska		•	
Francija			•
Italija	•		
Nemčija		•	
Nizozemska		•	
Slovenija		•	
Švedska	•		

V večini držav so plače učiteljev tako v zasebnem kot javnem sektorju identične ali primerljive. V Italiji pa je višina učiteljske plače odvisna od sektorja, v katerem je učitelj zaposlen. Plače učiteljev v zasebnem sektorju so določene v ad hoc nacionalni delovni pogodbi in so na splošno nižje kot v javnem sektorju. Na Švedskem lahko plače učiteljev v zasebnih šolah variirajo; lahko so nižje, enake ali višje kot v javnih šolah.

Tabela 2: Plače učiteljev v zasebnem sektorju

Država	Enaka ali primerljiva z javnim sektorjem	Nižja kot v javnem sektorju	Ni določeno
Avstrija	•		
Belgija	•		
Danska	•		
Finska	•		
Francija	•		
Italija		•	
Nemčija	•		
Nizozemska	•		
Slovenija	•		
Švedska			•

FINANCIRANJE IN ŠOLNINE V JAVNO SUBVENCIONIRANIH ZASEBNIH ŠOLAH

Pri javnem sofinanciranju zasebnih šol razlikujemo tri vrste stroškov; stroške, povezane z učiteljskim osebjem, materialne stroške in stroške, povezane z investicijami (nakup, najem ali vzdrževanje stavb).

V Italiji zasebne šole na ravni obveznega izobraževanja (razen parificate) ne dobivajo javne finančne podpore. V drugih državah EU je financiranje zasebnih šol največkrat dodeljeno za določene kategorije stroškov. V nekaterih državah lokalne oblasti ali šole dobijo univerzalno subvencijo, ki pokriva različne kategorije stroškov. Takšen primer je Švedska. Na Danskem dobijo zasebne šole subvencijo glede na število učencev in pokrivajo od 80 do 85 odstotkov stroškov. Zasebna šola se sama odloči, kako bo porabila sredstva. V Italiji dobijo osnovne šole, ki so parificate, letno subvencijo, ki pokrije manj kot 50 odstotkov vseh stroškov - tudi tu se šole same odločijo, katere kategorije stroškov bodo s subvencijo pokrile.

V Belgiji, na Nizozemskem in v Avstriji so stroški učiteljskega osebja polno javno financirani. Pri tem gre v Avstriji za subvencije v smislu premestitve državnih učiteljev na zasebne šole in le v posameznih primerih za denarno financiranje. Na Finskem poteka financiranje po istih načelih kot za druge šole, vendar enotni izdatki za učence, ki temeljijo na državni subvenciji zasebnega šolstva, dosegajo 90 odstotkov občinskih enotnih izdatkov.

Materialni stroški so pogosto financirani enako kot v javnem sektorju - tako je v Belgiji, Nemčiji, na Nizozemskem in Finskem. Nasprotno pa v Avstriji javna oblast ne financira materialnih stroškov, temveč k njihovem kritju prispevajo starši s šolninami (letno ali mesečno).

Od treh kategorij stroškov države najmanjkrat in najmanj pokrivajo stroške investicij. Nizozemska je edina izjema. Subvencionirane zasebne šole dobijo od lokalne oblasti subvencije za stroške nakupa, gradnje, najema in vzdrževanja stavb. V Belgiji, Nemčiji, Franciji in na Finskem te stroške krijejo le delno. V drugih državah pa zasebnim šolam teh stroškov iz javnih financ ne krijejo. V nekaterih državah prav zaradi tega obstajajo posebne ureditve, ki zasebnim šolam olajšajo pokritje teh stroškov. V Franciji tako denimo lokalne oblasti dajejo zasebnim osnovnim šolam in nižjim srednjim šolam (college) posojila, s katerimi te kupijo ali zgradijo šolska poslopja. V Avstriji dajejo stavbe v najem na podlagi dolgoročnih pogodb (te so veljavne največ 40 let).

Tabela 3: Višina javnega financiranja subvencioniranega zasebnega izobraževanja v osnovni šoli (primary and lower secondary)

Država	Stroški investicij	Materialni stroški	Učiteljsko osebje
Avstrija	0	0	100*
Belgija	50-99	100	100
Danska	?	80-85	80-85
Finska	1-49	90**	90**
Francija	1-49***	50-99	50-99
Italija	1-49	1-49	1-49
Nemčija	?	50-99	50-99
Nizozemska	100	100	100
Slovenija	0	85	85
Švedska	100	100	100

*Financirane niso vse šole - glej financiranje - Avstrija v nadaljevanju.

**Finska; enotni izdatki za učence, ki temeljijo na državni subvenciji zasebnega šolstva, dosegajo 90 % občinskih enotnih izdatkov. Za zasebne šole, ki so delovale že pred 1. avgustom leta 1998, je enotni izdatek enak kot za občinske šole.

***Francija; zasebne šole v obveznem šolanju (primary education) ne dobijo subvencij za stroške investicij (0 %).

? - Odstotki niso opredeljeni.

Priloga 1: Financiranje subvencioniranih zasebnih osnovnih šol v Evropi (glej priloge)

ŠOLNINE

V zasebnih šolah, ki niso ali so le minimalno sofinancirane s strani javnih oblasti, so šolnine pogoste in včasih zelo visoke. V državah, v katerih je subvencioniranje enako ali skoraj enako kot v javnem sektorju, je izobraževanje brezplačno, ne glede na to, v kateri sektor se učenec vpíše. Starši ne plačujejo šolnin za svoje otroke v Belgiji, Italiji, na Nizozemskem, Finskem, Švedskem. V večini držav starši prispevajo k stroškom prostovoljno.

Nasprotno v nekaterih državah zasebne institucije zaračunavajo šolnine, čeprav prejemajo subvencije od države. Višina šolnin je lahko omejena. V Nemčiji ustava ne dovoljuje nikakršne segregacije učencev na podlagi finančnega položaja staršev, zato so šolnine skromne ali pa zasebne šole zagotavljajo sprejem učen-

cev, katerih starši imajo slabši socialni položaj. V Franciji in Avstriji s šolninami pokrijejo stroške šol, za katere ne dobijo subvencij. V Franciji šolnine prispevajo za kritje stroškov stavb, v Avstriji jih namenijo za materialne stroške.

Tabela 4: Plačilo šolnin v javno subvencioniranih zasebnih šolah, osnovne šole (primary and secondary)

Država	Šolnine	Ni šolnin
Avstrija	•	
Belgija		•
Danska	•	
Finska		•
Francija	•	
Italija		•
Nemčija	•	
Nizozemska		•
Slovenija	•	
Švedska		•

PREGLED PO DRŽAVAH

1. Avstrija (2005/06)

Zasebno šolstvo v Avstriji ureja več zakonov:

- Državni osnovni zakon (Staatsgrundgesetz) iz leta 1867, natančneje 17. člen tega zakona, vsem državljanom in državljanom omogoča ustanavljanje šol, "če izkažejo svojo sposobnost za to v skladu z zakonom." (Private education 2000, 37);
- Zvezni ustavni zakon, ki v 14. členu pravi: "Šole, ki niso v javni pristojnosti, so umeščene med zasebne in so državno priznane, če izpolnjujejo z zakonom opredeljene pogoje." (ibid.);
- Zakon o zasebnih šolah iz leta 1962;
- Zakon o zasebnih kmetijskih in gozdarskih zasebnih šolah.

Kurikul: Kurikul zasebnih šol mora biti v bistvenih delih (splošni edukacijski cilji, dolžnosti učiteljev itd.) skladen s kurikulumom javnih šol istega tipa. V praksi sta kurikula ponavadi identična, čeprav to ni zakonska zahteva. Zasebne šole brez priznanega javnega statusa imajo lahko drugačne predpise, kurikul in zahtevane kvalifikacije učiteljev kot šole v javnem sektorju.

V zakonih tudi ni posebnih zahtev, povezanih s kurikulumom zasebnih šol, a ti kurikuli se v praksi skoraj povsem ujemajo s kurikulumom javnih šol. Odločitev o tem, kako bodo izvajali posamezne predmete (obseg, učne metode itd.), je v pristojnosti šole oziroma njenega ustanovitelja.

Vrtci

Avstrija ima ob javnih vrtcih (kindergartens) veliko zasebnih vrtcev. Pogoji za ustanovitev vrtca so podani v zakonodaji posameznih dežel. Vrtec lahko ustanovijo javni partnerji (zvezna država, dežela, skupnost ali združenje skupnosti) ali zasebni (cerkev ali religiozne skupnosti, podjetja ali posamezniki), če izpolnjujejo za to določene pogoje. Nad različnimi oblikami varstva bdi posebna krovna organizacija.

Približno 30 % vseh otroškovarstvenih zmogljivosti je v rokah lokalnih župnij, družinskih organizacij, dobrodelnih organizacij, podjetij in posameznikov. Z drugimi 70 % upravljajo različne "Gebietskörperschaften", večinoma občine.

V skladu z avstrijsko ustavo so vrtci (kindergartens in "Horte" - tj. centri za varstvo po šoli) urejeni z zakonodajo posamezne dežele. T. i. dnevno starševstvo (Day parenthood) in skrb za otroke v splošnem delu ureja zakon o socialnem varstvu mladine in v delih posebni akti o varstvu otrok. Zakoni in podzakonski akti dežel določajo kriterije, ki jih morajo otroškovarstvene institucije izpolnjevati za izvajanje svoje dejavnosti.⁶

Osnovne šole

V Avstriji obiskuje državne osnovne šole 90 % otrok, preostalih 10 % obiskuje zasebne osnovne šole. Med najpomembnejšimi zasebniki so cerkve, natančneje rimskokatoliška cerkev, ki prednjači pred socialnimi partnerji, ki so bolj vpleteni v tehnično in poklicno izobraževanje.

Zasebno osnovno šolstvo je urejeno z Zakonom o zasebnih šolah: "Privatschulgesetz" razlikuje dve vrsti zasebnih šol, in sicer:

- zasebne šole, ki imajo svojo podvojitve v javnem sektorju (od javnih šol se razlikujejo le po ustanovitelju, sicer zanje veljajo ista pravila kot za javne šole);
- zasebne šole, ki te podvojitve nimajo (Organisationsstatut; te institucije se po programih, ki jih izvajajo, zelo razlikujejo od obstoječih v javnem sektorju).

Srednje šole

90 % dijakov obiskuje državne srednje šole, drugih 10 % pa zasebne izobraževalne institucije.

Za ustanavljanje zasebnih srednjih šol veljajo isti pogoji kot za osnovno šolstvo.

⁶ Gre za prostorske standarde, velikost skupine in izobrazbene standarde zaposlenih.

Status učiteljev

Predšolska vzgoja - Dežele določajo kriterije, ki jih morajo zasebne ustanove izpolnjevati tudi glede kvalifikacij osebja. Za tako imenovane "dnevne starše", ki organizirajo varstvo otrok doma, je v nekaterih pokrajinah formalno izobraževanje postalo obvezno.

Osnovne šole - V javno priznanih zasebnih osnovnih šolah v Avstriji morajo biti kvalifikacije ravnateljev in učiteljev enake kot v ekvivalentnih javnih šolah. Posebno dodatno šolanje je zahtevano za učitelje na waldorfskih šolah. V šolah, ki so javno priznane, lahko učitelji opravijo enoletno pripravništvo.

Srednje šole - Zasebne srednje šole so podvržene enakim zahtevam kot srednje šole v javnem sektorju.

Kot posebnost naj omenimo, da je v Avstriji mogoče subvencionirati stroške, povezane z osebjem, tako, da se učitelje, ki ohranijo status državnih uradnikov in so plačani iz državnega proračuna, premesti na zasebno šolo. Konfesionalne zasebne šole jih lahko zavrnejo, ne da bi navedle razloge in zahtevajo zamenjavo. Če učitelja ni mogoče premestiti (ker denimo posameznega predmeta v javni šoli ni), lahko zasebne šole pridobijo učitelje same in dobijo financirane njihove plače. V slednjem primeru sklone učitelj zaposlitveno pogodbo v skladu z določili zasebnega prava, čeprav se višina plače določa v skladu z določili javnega prava. Enako velja tudi na šolah z Organisationsstatut (to so zasebne šole, ki niso primerljive z javnimi in niso javno priznane). Šole, ki niso vodene od cerkva ali religioznih skupnosti, pa so upravičene zgolj do subvencij osebja na način t. i. živih subvencij, torej premestitve javnih učiteljev. O taki podpori se odloča minister.

Financiranje

Materialni stroški - zakon ne zagotavlja kritja materialnih stroškov, vzdrževanja šolskih stavb ali nakupa pohištva. Praviloma morajo organizacije te stroške pokriti same. Pogosto javni sektor sklone pogodbene dogovore s temi šolami v skladu z zasebnim pravom, da se zagotovi financiranje ali sofinanciranje posameznih projektov.

Šolnine - Višina šolnin na zasebnih šolah ni določena. Šolnine so urejene v pogodbenem dogovoru med zasebno šolo in učencem oziroma skrbnikom.

2. Belgija (2005/06)

Pravica do ustanavljanja neodvisnih šolskih institucij je v Belgiji zagotovljena z ustavnim zakonom (24. člen), revidiranim leta 1994. Omenjena pravica je bila podeljena že v 6. členu Belgijskega zakona (Belgian Law) iz leta 1959 v Šolskem paktu (Schoolpact). Zakon je bil leta 1996 sicer spremenjen zaradi natančnejše definicije obveznega kurikula, medtem ko so temeljna načela starega zakona ostala enaka.

Leta 1989 je bila skrb za edukacijo prenesena na tri belgijske skupnosti - francosko, flamsko in nemško. V nadaljevanju se bomo osredotočili na flamsko.

V flamskem delu Belgije nimajo posebne zakonske ureditve zasebnega šolstva. Nasplošje je v Belgiji težko govoriti o zasebnih šolah v obliki, kot jih poznajo drugod v Evropski uniji. Bolje bi bilo uporabljati izraz sofinancirane šole.

Sofinancirane šole morajo upoštevati zakon o jezikih in zakonodajo, ki ureja organizacijsko strukturo pouka.

"Certifikati, ki jih izdajo zasebne institucije, nimajo zakonske veljave. Programi, ki jih izvajajo zasebniki, se razlikujejo od javnih tako po vsebini, pedagoških metodah kakor tudi po načinu financiranja." (SIDIN 2004-2005, <http://www.ond.vlaanderen.be/sidin/wnhso/wnhso2004-2005.pdf>).

Kurikul: Oblasti morajo poskrbeti za definicijo minimalnih pričakovanih skupnosti, vezanih na edukacijo. To je nujen pogoj za zagotavljanje kakovosti flamske edukacije. Da bi to lahko uresničevali, so vpeljali koncept končnih ciljev. Gre za minimalne standarde znanja, ki jih morajo doseči vsi učenke in učenci. Ti standardi predstavljajo jedro kurikula.

Vrtci

Predšolska vzgoja in zunajšolsko varstvo otrok sta v Belgiji dobro razvita in organizirana.

Vsi, ki se dlje časa ukvarjajo z varstvom in vzgojo otrok, mlajših od 12 let, morajo svojo dejavnost prijaviti vladni instituciji Otrok in družina⁷. Iz tega določila so izvzeti starši in sorodniki do četrtega kolena ter varstvo otrok na domu.

Flamci poznajo različne oblike predšolske vzgoje. Starši, ki se odločijo za varstvo zunaj doma, lahko izbirajo med šestimi oblikami varstva, ki pa se med seboj razlikujejo bolj po organizacijski plati in ne toliko po vsebinski.

⁷ Child and Family je flamska vladna institucija, ustanovljena z dekretom 29. maja 1984, ki želi skupaj s starši ustvariti čim več možnosti za vsakega otroka ne glede na njegovo socialno poreklo.

Osnovne šole

Za osnovne šole velja enako kot za vrtce. Pri tem v Belgiji obvezno šolanje ne pomeni, da mora posameznik nujno obiskovati šolo. Mogoče je tudi poučevanje na domu, a ostaja izjema.

Srednje šole

Za srednje šole velja enako kot za osnovne šole in vrtce.

Status učiteljev

Flamska skupnost - S subvencijami so pokrite plače učiteljev, plačane so neposredno njim in so identične plačam v javnem sektorju. Procesi rekrutiranja, evalvacije, imenovanja, odpovedi: regulirani z dekretom flamske vlade. Status učiteljev je zakonsko reguliran.

Financiranje

Zasebno šolstvo v ožjem pomenu - v Belgiji je zasebno organizirano in financirano šolstvo izjemno omejeno. Javno subvencionirano zasebno šolstvo pa je večino ma konfesionalno, katoliško. Z izjemo nekaterih značilnosti (verski pouk) je zasebno šolstvo, financirano iz javnih sredstev, podrejeno enakim pravilom kot javno. V vseh treh jezikovnih skupnostih šolnine niso dovoljene (to velja za vrtce, osnovne in srednje šole).

V flamski skupnosti subvencije javno financiranih zasebnih šol pokrijejo materialne stroške in plače učiteljev ter stroške opreme in investicij. Javne finance pa prevzemajo tudi 70 odstotkov stroškov nakupa in gradnje, modernizacije, širitve in začetnega opremljanja osnovnih šol ter 60 odstotkov stroškov za stavbe na drugih ravneh šolanja ter zagotavljajo povračilo glavnice, obresti in kreditnih bremen.

3. Danska (2004/05)

Danska ima dolgoletno tradicijo izobraževanja na domu. Ustava iz leta 1849 tako nalaga obveznost splošne edukacije, ne pa tudi obiskovanja šole. Izbira o tem, ali bodo otroci obiskovali šolo, je prepuščena staršem. Poleg ustave urejajo področje zasebnega šolstva še:

- Zakon o šolah, nadzorovanih s strani staršev, in zasebnih osnovnih šolah;
- Združitveni akt o višjih stopnjah srednješolskega izobraževanja iz leta 1998;
- Združitveni akt o višjih pripravljalnih tečajih za preverjanje znanja in enopredmetnem izobraževanju ter pripravah na izpit za odrasle (prav tako iz leta 1998).

Kurikul: Osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje, ki ga izvajajo zasebne šole, mora dosegati primerljive standarde znanja kot javno šolstvo. Npr. danski jezik, matematika, angleščina morajo ustrezati zahtevam, ki veljajo za javne šole. Poleg tega je pogoj za ustanovitev in delovanje zasebnih šol minimalno število otrok v šolah, in sicer vsaj 12 otrok v razredu prvo leto obstoja šole, 20 v naslednjem letu in od tretjega leta delovanja naprej 28 učencev.

Vrtci

Ker predšolska vzgoja na Danskem ni obvezna, zasebnim osnovnim šolam ni bilo treba skrbeti za ponudbo predšolske vzgoje. Do sprememb je prišlo leta 2006, ko je začel veljati nov zakon o osnovnih šolah, ki predvideva vstop v šolo leto mlajšim otrokom (se pravi šestletnikom). Slednje nalaga nove obveznosti tudi zasebnikom. Ustanoviteljice dveh tretjin varstvenih institucij so občine, eno tretjino pa imajo v lasti zasebniki (različne skupnosti, starši, podjetja). Glede financiranja in vsebine so oboji izenačeni.

Osnovne šole

Zasebno osnovno šolstvo ureja zakon o zasebnih šolah, sprejet leta 1991. Uredil je nov način financiranja zasebnih šol (denar na učenca na leto) in je podoben financiranju javnih šol.

Zasebne šole delijo na:

- majhne (Grundtvigian) neodvisne šole v ruralnih predelih;
- religiozne ali kongregacijske šole, kot so katoliške ali danske misijonske šole;
- progresivne (free) šole;
- šole s posebnimi pedagoškimi načeli, npr. šola Rudolfa Steinerja;
- nemške manjšinske šole;
- priseljske šole, kot so muslimanske šole.

Če ugotovijo, da je pouk na šoli kakorkoli neprimeren (kakovost ...), mora nadzornik o tem obvestiti lokalne (občinske) šolske oblasti. V izjemnih primerih ministrstvo za šolstvo ustanovi posebno nadzorno skupino, ki preveri kakovost pouka šole. V letih 2001 in 2002 je 12 odstotkov šoloobveznih otrok obiskovalo zasebne osnovne šole.

Srednje šole

Edine zasebne institucije na srednješolski ravni izobraževanja so zasebne gimnazije.

Ustanovitev zasebnih gimnazij odobri ministrstvo za šolstvo. Zasebne gimnazije morajo spoštovati veljavno zakonodajo in izdana navodila. Ministrstvo tudi izvaja nadzor nad poučevanjem in preverjanjem znanja na teh šolah.

Status učiteljev

Država načeloma ne postavlja zahtev glede učiteljskih kvalifikacij na zasebnih šolah, razen na ravni srednjega šolstva, kjer morajo učitelji izpolnjevati pogoje glede učiteljskih kvalifikacij in statusa zaposlenih, kot veljajo za javni sektor. Imenovanje ravnateljev in ravnateljic na teh šolah mora biti odobreno s strani pristojnega ministrstva.

Financiranje

Vrtci - Od avgusta leta 2006 je bilo obvezno šolanje razširjeno z enim letom predšolske vzgoje in to vpliva na zasebni sektor. Dve tretjini je javnih institucij dnevnega varstva, ena tretjina pa zasebnih in jih vodijo združenja, starši ali podjetja, ki imajo sklenjen sporazum z lokalnimi oblastmi. Kar se tiče financiranja, delujejo občinske in zasebne institucije po enakih načelih. Zasebne ustanove se financirajo iz šolnin in z državnimi subvencijami. Višina subvencije je odvisna od števila otrok.

Zasebne šole dobijo javno subvencijo za materialne stroške na učenca na leto, ki pokrivajo istovrstno javno porabo v javnih šolah minus šolnino, ki jo plačajo starši učencev na zasebnih šolah.

Osnovne šole - Zasebne šole so upravičene do državne subvencije v višini od 80 do 85 odstotkov materialnih stroškov glede na število vpisanih učencev na leto. Dodeljeno jim je tudi financiranje stavb, specialne edukacije in šolskih prostoračasnih dejavnosti. Starši plačajo šolnino. V osnovnem zasebnem šolstvu je ta povprečno znašala približno 19 odstotkov vseh stroškov.

Srednje šole - Država dodeli splošno subvencijo za materialne stroške zasebnim srednjim šolam na podlagi števila vpisanih na leto in povprečno javno porabo na učenca v javnem sistemu. Dodelijo jim tudi subvencije za stavbe (glede na število vpisanih) in učne pripomočke, prevoz in podobno za otroke s posebnimi potrebami.

4. Finska (2004/05)

Finska ustava (2000) zagotavlja pravico do ustanavljanja zasebnih izobraževalnih ustanov. Natančneje so pogoji za ustanavljanje zasebnih izobraževalnih ustanov določeni v področnih zakonih za osnovno in srednje šole.

Posebne zakone, ki bi urejali zasebno izobraževanje, nimajo. Področje je regulirano v sklopu devetih ločenih zakonov⁸.

Ustanoviteljice večine vzgojno-izobraževalnih ustanov na Finskem so občine.

Kurikul: Zasebne izobraževalne ustanove, ki organizirajo edukacijo s splošno veljavnimi spričevali, so tako kot občinske ustanove s področja edukacije zavezane slediti nacionalnemu kurikulu, kvalifikacijskim smernicam.

Vrtci

Predšolsko vzgojo lahko na Finskem poleg lokalnih skupnosti in državnih vzgojno-izobraževalnih institucij organizirajo tudi zasebniki.

Lokalne skupnosti lahko predšolsko vzgojo organizirajo same ali v sodelovanju z drugimi ponudniki predšolske vzgoje. Njihova skrb je zagotoviti predšolsko vzgojo, skladno z veljavno zakonodajo.

Enako velja za zasebne izvajalce predšolskih programov - lahko jih organizirajo sami ali pa jih zagotovijo s pomočjo javnih oziroma zasebnih servisov. Za izvajanje svoje dejavnosti potrebujejo licenco. Zasebniki morajo izvajati programe predšolske vzgoje v skladu z zakonskimi predpisi.

Osnovne šole

Večinoma so ustanoviteljice osnovnih šol na Finskem občine. Za popestritev ponudbe pa imajo tudi 59 zasebnih osnovnih šol. Te potrebujejo za delovanje licenco, ki jim jo podeli vlada, in pogodbo z občino. Če zasebne osnovne šole zadovoljujejo nacionalno potrebo po edukaciji, pogodba z občinami ni potrebna. Vlada lahko predpiše ustanoviteljem zasebnih šol posebne naloge. To je storila v primerih Steinerjevih, religioznih in tujejezičnih šol.

Srednje šole

Zasebne splošne višje srednje šole in ustrezajoče ravni drugih šol (skupaj predstavljajo približno 8 % vseh srednjih šol) nadzorujejo šolske oblasti. Spričevala, ki jih dijaki pridobijo na teh šolah, so enakovredna spričevalom državnih ali občinskih šol iste ravni.

Zasebno poklicno izobraževanje ureja Zakon o poklicnem izobraževanju. Te šole prejemajo državne subvencije in izdajajo uradno veljavna spričevala. Med poklicnimi šolami je 39 % zasebnih. Poleg omenjenih obstajajo še druge zasebne institucije, npr. take, ki se ukvarjajo s storitvenimi dejavnostmi, a te nimajo pravice izdajati splošno veljavnih spričeval.

⁸ Pred uveljavitvijo nove zakonodaje leta 1998 je to področje urejalo 26 zakonov.

Tabela 5: Višje srednje šole glede na ustanovitelje leta 2004

Ustanovitelji	Število
Država	10
Lokalne oblasti	429
Združenja občinskih oblasti	2
Zasebniki	32
Skupaj	473

Vir: Statistics Finland (2004).

Status učiteljev

Na splošno imajo učitelji v zasebnih ustanovah enake pravice in dolžnosti, kar se tiče izobrazbe, pogodb, plač, statusa in delovnih pogojev, kot učitelji v javnem sektorju. Predstavlja jih Sindikat Edukacije na Finskem. Učitelji na zasebnih šolah morajo opraviti enako izobraževanje kot tisti v javnem sektorju, izjema so začasni predavatelji. Prehajanje iz zasebnega sektorja v javnega in obratno je zato razmeroma preprosto. Veliko učiteljev iz javnega sektorja uči krajši delovni čas v zasebnih institucijah. Slednje institucije imajo ekskluzivno pravico imenovanja učiteljev, če je le-to v skladu z zakonom. V procesu izbire so lahko v ospredju edukacijski, religiozni ali metodološki cilji šole.

Financiranje

Večina zasebnih institucij prejema državne subvencije. Zasebne šole dobijo državno podporo po istih načelih kot druge šole, vendar enotni izdatki za učence, ki temeljijo na državni subvenciji zasebnega šolstva, dosegajo 90 odstotkov enotnih občinskih izdatkov. Za zasebne šole, ki so delovale že pred 1. avgustom leta 1998, je enotni izdatek enak kot za občinske šole. Sistem državnih subvencij materialnih stroškov v edukaciji se je spremenil leta 1993 - preobrat od financiranja, ki je temeljilo na porabi, k financiranju glede na predvidene stroške. Na področju financiranja osnovnega in srednjega šolstva je povprečna državna subvencija 57 in občinska 43 odstotkov predvidenih stroškov. Kriterij financiranja je število učencev (ali drugi storitveni indikatorji) in enotni izdatek na relevantni indikator, kot to potrdi ministrstvo. Enotni izdatki se določijo vnaprej za naslednje leto. Nobena med letom sprejeta odločitev glede organizacije in stroškov ne vpliva na višino enotnih izdatkov. Če šoli uspe organizirati cenejšo edukacijo, to ne zmanjša državne subvencije. Če pa stroški presežejo raven enotnih izdatkov, jih mora pokriti šola. V sistemu financiranja glede na predvidene enotne izdatke poraba ni vezana - to pomeni, da se lahko sredstva porabijo za različne namene. Nakazilo občinske oblasti se izračuna tako, da se občinski prispevek, določen glede na občinsko populacijo, odšteje od zneska, izračunanega na podlagi enotnih izdatkov. Enotni iz-

datki, ki predstavljajo temelj vladnega nakazila za tekoče stroške, se izračunajo na učenca v osnovnošolskem, srednješolskem in poklicnem izobraževanju. Enotni izdatki so izračunani vsako drugo leto glede na dejanske skupne nacionalne stroške.

Državne subvencije za investicije obsegajo od 25 do 50 odstotkov predvidenih stroškov. Odstotek državne subvencije je odvisen od višine občinskih dohodkov od davkov. Zasebne profitne organizacije niso javno financirane.

5. Francija (2005/06)

Francija se ponaša z dolgo in bogato zgodovino zasebnega šolstva. V Franciji je "svoboda edukacije zagotovljena na osnovi temeljnih načel, potrjenih v zakonih Republike. Ponovno so bila ta načela potrjena v preambuli ustave iz leta 1946. Ustavni status pa je svoboda edukacije dobila v ustavi iz leta 1958." (Private education 2000, 80)

Gobletov zakon iz leta 1886 je tako podlaga zasebnega osnovnega šolstva; Fallouxov zakon iz leta 1850 daje podlago za zasebne srednje šole (splošne srednje šole). Leta 1919 pa so v Astierjevem zakonu dobile podlago še zasebne poklicne in tehniške šole. Zakoni so bili pozneje dopolnjeni in danes je zasebno šolstvo utemeljeno v Debréjevem zakonu iz leta 1959. Ta zakon utemeljuje tri oblike zasebnih šol in vrtcev. Med seboj se ločijo po statusu, ki ga imajo.

- Status tesne povezanosti z javnim sistemom prinaša pogodba o povezavi (contrat d' association). Skladno z njo zasebne šole in vrtci izvajajo "programe in cilje pedagoškega dela" država pa zagotavlja sredstva za delovanje institucij. Učitelji v teh institucijah postanejo javni uslužbenci. Pogodba je podpisana za neomejen čas delovanja šole ali vrtca. Dejansko imamo opraviti z nadomestnimi šolami.
- V skladu z navadno pogodbo (contrat simple) država plačuje učiteljestvo in vzgojiteljice, vendar ti niso državni uslužbenci, institucije pa imajo večjo svobodo glede programov edukacije. Pogodba, ki jo država podpiše z vrtcem ali šolo, traja najmanj tri leta. "Navadne pogodbe" ni mogoče skleniti za srednješolsko izobraževanje.

Za obe pogodbi pa velja:

- Da bi institucija lahko sklenila pogodbo, mora pred tem delovati vsaj pet let. Prefekt lahko to obdobje skrajša na eno leto, če je institucija ustanovljena v novi soseski z vsaj 300 novimi hišami.
- Zagotovljene morajo biti prostorske razmere, kot so zahtevane za javne institucije.
- Število otrok v razredih mora biti enako kot v javnih šolah.

Institucija, ki podpiše pogodbo, lahko kandidira za javna sredstva na natečajih, ki veljajo za javne šole, in tudi za sredstva pri nižjih ravneh oblasti. Oblast tudi jamči za posojila, ki jih je šola najela.

c) Zasebne šole in vrtci brez pogodbe. Te institucije so dejansko zasebne in so v finančno nezavidljivem položaju, imajo pa bistveno bolj proste roke pri sprejemanju programov. So v manjšini in na ravni predšolske vzgoje to obliko predšolske vzgoje "obiskuje le 0,3 odstotka predšolskih otrok" (Eurybase 2007)

Zasebni sektor je v Franciji v 95 odstotkih katoliški.

Kurikul: "Zasebne institucije s podpisano pogodbo morajo spoštovati nacionalni kurikulum in temeljne predmete. Uporabljati morajo splošna pravila, ki zadevajo potek pouka v državnih šolah." (Eurybase 2007) Za delo šole so tudi v zasebnih šolah odgovorni ravnatelji ali ravnateljice šole. Od 6. do 16. leta (čas obvezne šole) so odgovorni tudi za prisotnost otrok pri pouku in za doseganje temeljnih standardov znanja. (Private Education 2000, 82)

Vrtci

Delež otrok v zasebnih vrtcih v Franciji je približno 12,5 odstotka in je tudi v letih "2005 in 2006 ostal na enaki ravni". (Eurybase 2007)

Ob začetku šolskega 2004 je bilo v vrtcih v Franciji približno 2,5 milijona otrok. Vključenost otrok od 2. do 5. leta je bila skorajda 83-odstotna.

Osnovna šola

Zasebne osnovne šole v Franciji so leta 2004 vpisale več kot 570 000 otrok, kar je približno 15 odstotkov populacije.

Tabela 6: Število vpisanih v osnovno šolo leta 2004/05

	Dekleta	Fantje
Državne šole	1.563.677	1.640.443
Zasebne šole	286.935	286.530
Skupaj	1.832.612	1.926.973

Leta 2004/05 je bilo 33.452 državnih in 5.289 zasebnih osnovnih šol.

Srednje šole

Na začetku šolskega leta 2004/05 je bilo v srednje šole vključenih 5 538 700 mladih. Od teh jih je bilo približno 20 odstotkov v zasebnih šolah⁹.

2. Skupaj obiskuje francoske osnovne in srednje šole v šolskem letu 2006/07 12.111.900 otrok. Od teh jih 16, 7 odstotka obiskuje zasebne šole. (Prim: www.education.gouv.fr/cid/195/les-chifres.cles.html)

Status učiteljev

Administrativno in učiteljsko osebje v zasebnem sektorju mora dosegati pogoje v smislu kvalifikacij in profesionalnih spretnosti in zagotavljanju ravni poučevanja. Učitelji v nepogodbenih zasebnih šolah imajo status zaposlenih v zasebnem sektorju in njihova imenovanja, plače in socialna ter zaposlitvena varnost so regulirani z zakoni o delu in kolektivnimi pogodbami. Učitelji v zasebnih šolah, ki imajo pogodbo z državo, se delijo v dve kategoriji - na zaposlene v šolah z navadno (contract simple) pogodbo in tiste v šolah s pogodbo o povezavi (contract d'association).

V slednjih okrajna šolska oblast imenuje učitelje v posvetovanju s šolsko administracijo. Zaposleni imajo status začasnih javnih uslužbencev.

Nasprotno pa položaje pod t. i. navadno pogodbo (contract simple) določijo zasebniki. Zaposleni so tako zaposleni v zasebnem sektorju, čeprav zagotavlja njihove plače država.

Financiranje

Vse zasebne šole lahko dobijo javno subvencijo pod pogoji, ki jih vzpostavljajo trije temeljni zakoni (Goblet, Falloux in Astier), šole s pogodbo pa lahko dobijo dodatno javno podporo (Debre).

GOBLET se nanaša na osnovnošolsko izobraževanje in prepoveduje regionalnim oblastem financiranje zasebnih šol. Državne podpore so lahko deležne, če izpolnjujejo z zakonom in omenjenimi pogodbami določene pogoje.

FALLOUX se nanaša na srednje šole in pooblašča departmaje in regije, da dodelijo stavbe in/ali subvencije nižjim srednjim šolam in razredom splošne smeri. Te subvencije ne smejo preseči 10 odstotkov letne porabe šole in zahtevajo predhodno posvetovanje s šolskim svetom za nacionalno edukacijo.

ASTIER se nanaša na tehnično edukacijo in ne vključuje nobenih določil, ki bi prepovedovala financiranje s strani lokalnih skupnosti za tehnološke in poklicne

⁹ V prilogi št. 2 ; primerjaj število in deleže vpisanih po posamičnih ravneh v letu 2000.

smerni v licejih. Subvencije niso omejene in ne zahtevajo predhodnega posvetovanja.

Zasebne šole, ki imajo z državo sklenjeno bodisi navadno pogodbo bodisi pogodbo o povezavi, lahko dobijo dodatno državno pomoč. Podlaga za to je Debréjev zakon. V zasebnih šolah pod pogodbo država prevzame odgovornost za plačevanje plač in prispevkov, pokriva tudi stroške začetnega ter nadaljevalnega izobraževanja učiteljev. Država pokriva tudi nekatere stroške poučevanja in sodeluje pri plačevanju neučiteljskega osebja. Mestne občine prispevajo k tekočim stroškom šol s pogodbo v obliki pavšala, ki ga plača občina, v kateri se šola nahaja. To plačilo je obvezno za osnovno zasebno šolo s pogodbo o povezanosti (contrat d'association) in neobvezno za predšolske razrede. V primeru osnovne šole z navadno pogodbo lahko občine financirajo materialne stroške v sporazumu s šolo.

Podpis pogodbe z državo prinese zasebnim šolam ugodnosti - država je odgovorna za plače osebja, njihovo izobraževanje. Zagotavlja posojila za nakup, gradnjo in opremo šol. Financira tudi nakup računalnikov in učnih pripomočkov za izpolnitev kurikula.

Posojila in sredstva za nakup dodatne računalniške opreme s strani lokalnih oblasti pa ne sme presegati višine financiranja državnih ustanov.

Zakonodajni okvir in organizacija zasebnega šolstva na ravni srednješolskega izobraževanja sta ista kot za osnovno izobraževanje.

6. Italija (2005/06)

33. člen italijanske ustave (iz leta 1948) določa dve temeljni načeli šolske politike:

- "Država je obvezana poskrbeti za šolski sistem na vseh ravneh (odstavek 2);
- posamezniki in zakonite entitete imajo pravico ustanoviti šole in edukacijske institucije, vendar ne na državne stroške (3. odstavek)." (Private education 2000, 91)

Ustava zahteva tudi področne zakone, ki urejajo pravice in dolžnosti zasebnih šol. Zasebne šole imajo enak status kot javne.

V Italiji razlikujejo več vrst šol, ki so z novo zakonodajo iz leta 2000 definirane na naslednji način:

- državne šole;
- zasebne šole in šole, s katerimi upravljajo lokalne oblasti, t. i. "Scuole paritarie", so po statusu enakovredne državnim;

- zasebne šole, ki ne podeljujejo javno veljavnih spričeval;
- zakonsko priznane tranzicijske šole (scuole parreggiate), šole, ki so obravnavane enako (scuole parificate) in zakonsko priznane šole (scuole legalmente riconosciute). (ibid. 91-92)

Ob ustavi urejata zasebne šole še dva zakona:

- Zakon, št. 62/10. 3. 2000 o enakovrednem šolanju in pravici do učenja in vzgoje;
- Združen akt o zasebnih šolah - zakonski dekret iz leta 1994.

Zakon, št. 62 /10. 3. 2000 dejansko omogoča enakovreden status zasebnih (scuole paritarie) in državnih šol. Zasebnim šolam dopušča svobodno izbiro učnih vsebin in pedagoških pristopov. Vendar jih zato, ker so izenačene z državnimi šolami in podeljujejo javno veljavna spričevala, zavezuje k izvajanju programa, ki je čim bolj podoben državnemu.

Kurikul: Kljub veliki svobodi, ki jo imajo zasebne šole pri izbiri učnih vsebin in pedagoških pristopov, morajo, če želijo izdajati javno veljavna spričevala, imeti "osnovno strukturo programa čim bolj podobno tistemu, ki ga uporabljajo državne šole." (Private education 2000, 96)

Osnovne šole

V šolskem letu 2004/05 je državne šole v prvem razredu obiskovalo 504 309 učencev, v zasebnih šolah pa jih je bilo 43 791.

Srednje šole

Nedržavne srednje šole se delijo na:

- Scuole paritarie - zasebne šole z enakim statusom kot državne, so del nacionalnega edukacijskega sistema;
- zasebne šole, ki nimajo enakega statusa kot državne in niso zakonsko priznane;
- Scuole legalmente riconosciute in scuole parreggiate oboje izdajajo javno veljavna in primerljiva spričevala.

V šolskem letu 2004/05 je državne šole v prvem letniku osnovne šole obiskovalo 558 793 dijakov, zasebne pa 32 203 dijakov.

V istem šolskem letu so imeli v državnih šolah druge sekundarne ravni prvo leto 613 420 dijakov, v zasebnih pa 33 538 dijakov.

Status učiteljev

Učitelji na predšolski stopnji morajo imeti predpisane učiteljske kvalifikacije, ki veljajo za javne šole. Delovno razmerje je zasebne narave. Učitelji v osnovnem izobraževanju (autorizzate, parificate ali paritarie) morajo izpolnjevati predpisane

kvalifikacije. Delovno razmerje je zasebne narave in regulirano z nacionalnimi delovnimi pogodbami, ki so lahko zamenjane z regulacijami posameznih šol.

Za srednješolsko raven velja isto kot za osnovnošolsko. Osebjem mora imeti enako začetno plačo kot zaposleni v državnih šolah.

Financiranje

Zakon izključuje neposredno financiranje zasebnih šol, tudi tistih s priznanim enakim statusom (paritarie). Po drugi strani pa zakon govori o posebnem državnem finančnem programu za regionalne uprave, posebej za učence javnih šol, zasebnih s priznanim enakim statusom, z namenom, da se zagotovi pravica do šolanja. Ta zakon se nanaša le na javne šole in šole s priznanim enakim statusom obveznega in srednješolskega izobraževanja in zagotavlja subvencije družinam. Prednost imajo revnejše družine in subvencije se dodelijo kot dodatek k drugim oblikam pomoči. Financiranje zasebnih šol je še vedno omejeno na otroške vrtce (integrirani javni in zasebni predšolski sistemi) in osnovne šole, ki so parificate. Javne subvencije krijejo tekoče stroške tako javnih kot zasebnih vrtcev. Te subvencije so bile v preteklosti precej skromne, vendar se je v zadnjih letih proračun ministrstva za to področje povečal. Subvencije so porazdeljene glede na število vpisanih otrok, število oddelkov, število otrok, sprejetih brezplačno in ki imajo brezplačne obroke (le eno ali drugo), glede na druge prihodke šole, socioekonomske pogoje območja, v katerem je šola, porazdelitev šol v večjih mestih, urbanih predelih ali v majhnih mestih in stroške šolskega upravljanja. Na splošno je otrokom zagotovljena enaka oskrba kot v javnem šolskem sistemu, kar se tiče prehrane, prevoza ipd. Plačajo šolnino, ki jo določi uprava šole.

V osnovnih šolah ni predvidenih finančnih sredstev za šole autorizzate. Dogovor šol parificate z lokalno upravo pa določa višino državne pomoči. Otroci so deležni enake oskrbe kot v javnih šolah, kar se tiče prehrane, prevoza itd. Učbeniki so brezplačni.

Srednje šole presa d'atta ali legalmente riconosciute niso javno financirane. Učenci, ki hodijo v obvezno srednjo šolo (prvo leto srednje na primer), so deležni enake oskrbe kot v javnih šolah, kar se tiče prehrane, prevoza, medtem ko učbeniki niso brezplačni. Šolska uprava se svobodno odloča o vpisu in šolninah.

Ugodnosti zakona se torej nanašajo le na javne in zasebne šole s priznanim enakim statusom (paritarie). Nasprotno pa se lahko ugodnosti v skladu z določili regionalnih zakonov aplicirajo na učence bodisi na javnih šolah ali zasebnih brez priznanega enakega statusa.

7. Nemčija (2003/04)

Zakonsko podlago zasebnega šolstva predstavlja 7. člen nemške ustave (Grundgesetz). V njem je zagotovljena pravica do ustanavljanja zasebnih šol, ki predstavljajo alternativo javnemu šolstvu. Zasebne šole so dolžne pridobiti dovoljenje šolskih oblasti in morajo upoštevati področno zakonodajo. Zasebna šola se ne odobri, razen če jo pripoznajo kot poseben pedagoški interes ali če ima - na zahtevo staršev ali skrbnikov otrok - posebno religiozno, medkonfesionalno ali filozofsko usmerjenost in v okolišju še ni javne šole te vrste. Sicer pa so šole v pristojnosti deželnih oblasti in njihove zakonodaje.

Kurikul: "Nadomestne šole (Ersatzschule) morajo, če želijo biti priznane, izvajati enako raven pouka in dosegati enakovredne standarde kot javne šole." (Private education 2000, 64). Njihov kurikul pa se lahko razlikuje od tistega v javnih šolah, prav tako so lahko drugačni njihovi urniki in učbeniki, ki jih uporabljajo. Zasebne šole lahko podpirajo določene religiozne ali filozofske poglede in uporabljajo svoje metode poučevanja.

Vrtci

V zahodnonemških deželah (Ländern) poteka predšolska vzgoja od tretjega leta do vstopa v šolo pretežno v zasebnih vrtcih. Leta 1990 sprejeti Zakon o otrocih in mladini (Kinder- und Jugendhilfegesetz) daje prednost ustanovam, s katerimi upravlja zasebni sektor (cerkve, združenja za socialno skrb, združenja staršev itd.), ker želi oblast zagotavljati raznolikost ponudbe. Občine naj bi ustanovljale svoje institucije samo v primeru, če nejavna telesa ne ponujajo zadostno zadovoljivih institucij ali jih ne morejo ustanoviti pravočasno. To načelo se v praksi kaže tako, da je bilo leta 2002 v deželah zahodne Nemčije (Berlin je izključen) v zasebni lasti 65 odstotkov vrtcev. V deželah vzhodne Nemčije je bilo isto leto takih vrtcev nekaj manj - 45,5 odstotka.

Izpostaviti je treba, da so zasebni vrtci pod javnim nadzorom.

Tabela 7: Zasebne male šole (Vorklassen und Schulkindergärten) leta 2003

Vrsta šole	Število šol	učenci	% vseh učencev, ki obiskujejo določeno vrsto šole
Male šole (Vorklassen und Schulkindergärten)	171	3.938	7,3

Vir: Statistisches Bundesamt Fachserie 11, Reihe 1 2003/2004.

Osnovne šole

Ustanavljanje zasebnih osnovnih šol omogoča ustava (Grundgesetz, 7. člen) in do določene mere nekatere ustave posameznih dežel. Ustava onemogoča državni monopól nad šolstvom. Razmerje zasebne/javne šole je različno od dežele do dežele, variira pa tudi glede na tip šole.

Ustava zahteva nadzor države nad zasebniki. Ob ustanovitvi zasebne šole morajo biti upoštewane splošne zakonske zahteve, npr. tiste, ki se nanašajo na gradbene standarde, požarno varnost, varnost zdravja ter na zaščito otrok in mladostnikov.

7. člen ustave postavlja stroge pogoje ustanavljanja osnovnih šol. Ustanovitev je odobrena le, če šolske oblasti ugotovijo, da je zadoščeno posebnim pedagoškimi interesom ali - na zahtevo/prošnjo staršev - če so ustanovljene kot nekonfesionalne šole *Gemeinschaftsschulen*, konfesionalne šole ali šole določene ideologije ali če še ne obstoji primarna šola take vrste. Zasebne osnovne šole so tako bolj izjema kot pravilo. V skoraj vseh primerih so to: konfesionalne osnovne šole, waldorfske šole, reformistične šole ali osnovne šole z možnostjo integracije.

Tabela 8: Osnovne šole (Grundschulen) leta 2003

Šole	Učitelji	Učenci
16.992	156.770	3.146.911

Vir: Statistische Veröffentlichungen der Kultusministerkonferenz, No. 174, 2005 and Statistisches Bundesamt, Fachserie 11, Reihe 1, 2003/2004.

Tabela 9: Zasebne osnovne šole (Grundschulen) leta 2003

Število šol	Učenci	% vseh učencev, ki obiskujejo določeno vrsto šole
481	51.450	1,6

Vir: Statistisches Bundesamt, Fachserie 11, Reihe 1 2003/2004.

Srednje šole

Zasebne srednje šole urejajo posebni, področni zakoni in deli deželne zakonodaje. "Okvir za ustanavljanje zasebnih srednjih šol je bil postavljen s Sporazumom o zasebnih šolah iz leta 1951, ki so ga na stalni konferenci pripravili ministri za šolstvo in kulturne zadeve." (Private education 2000, 62)

Srednje šolstvo loči dva tipa zasebnih šol:

- Nadomestne šole (Ersatzschulen) so mišljene kot nadomestek javnih šol, ki že obstajajo. Za svoje delovanje morajo pridobiti državno dovoljenje. Na takih šolah je mogoče zaključiti obvezno šolanje.
- Dopolnilne šole (*Ergänzungsschulen*) dopolnjujejo javne šole. V njihovi ponudbi so zato načini izobraževanja, ki v javnih šolah ne obstajajo, še posebno to velja za poklicno izobraževanje. Tovrstne šole morajo le obvestiti šolske oblasti, da nameravajo začeti delovati.

Kriteriji za ustanovitev alternativnih šol so podani v ustavi, 7. člen, četrti odstavek. Odobritev izdajo šolske oblasti dežele pod pogojem, da zasebne šole niso podrejene javnim šolam¹⁰ in da ne spodbujajo segregacije učencev glede na njihov socialno-ekonomski status. Odobritev ni izdana, če za učitelje ni zagotovljen ekonomski in zakonsko določen status. Nadzoruje jih šolska inšpekcija.

Tabela 10: Zasebne srednje šole v letih 2003/2004

Vrsta šole	Število šol	Učenci	% vseh učencev, ki obiskujejo določeno vrsto šole
Šole splošnega izobraževanja			
Usmerjevalna stopnja (Orientierungsstufe) neodvisna od tipa šole	82	9.617	3,3
Višji razredi ljudske šole (Hauptschulen)	200	22.924	2,1
Realka (Realschulen)	288	104.126	8,0
Šole, ki ponujajo oboje - Hauptschule in Realschule	33	3.720	0,9
Gimnazije	382	247.047	10,7
Srednješolski centri (Integrierte Gesamtschulen)	38	12.804	2,4
Waldorfske šole (Freie Waldorfschulen)	179	49.828	100
Skupaj	1.202	450.066	7,5

¹⁰ Mišljeni so učni cilji, pogoji dela, izobraževanja učiteljev itd.

Izbrane poklicne šole

Poklicna šola	196	40.477	2,4
Srednja strokovna šola	843	98.244	19,7

(1) Berufsschulen in dualnem sistemu vključujejo Berufsgrundbildungsjahr na kooperativnih temeljih.

Vir: Statistisches Bundesamt, Fachserie 11, Reihe 1 und Reihe 2 2003/2004.

Status učiteljev

Kvalifikacije učiteljev v zasebnih šolah ne smejo biti nižje od kvalifikacij, ki jih imajo učitelji v javnih šolah.

Vse pokrajine zagotavljajo upravičenim šolam tako imenovano standardno finančno podporo v obliki subvencije za materialne stroške in osebje.

Načeloma lahko zasebne šole svobodno izbirajo učiteljsko osebje, vendar morajo biti učitelji enako akademsko izobraženi in usposobljeni kot učitelji v javnem sektorju, da je šola priznana s strani države. Šola mora učitelju zagotoviti finančno in zakonsko varnost predvsem z zagotavljanjem pisne zaposlitvene pogodbe, plače, ki ni bistveno nižja od tiste v javnem sektorju, in s pravico do pokojnine. Za zagotavljanje finančne varnosti učiteljev dobijo zasebne šole od javnih oblasti subvencije, ki pokrijejo določen odstotek stroškov za osebje. V več pokrajinah so lahko učitelji iz javnega sektorja izključeni zaradi prehoda k zasebnim (alternativnim) šolam. Subvencije pomagajo pokriti plače učiteljev s statusom javnih uslužbencev, ki so izključeni iz sektorja, ker poučujejo na zasebnih šolah. Čas poučevanja na zasebnih šolah je lahko vključen v čas javnega služenja, kar zagotavlja nekaj mobilnosti med zasebnim in javnim sektorjem. To se nanaša vsaj na prehode iz javnega sektorja k zasebnemu, če pa učitelj izpolnjuje vse zahteve javnega sektorja, lahko prehaja tudi iz zasebnega sektorja v javnega. Učitelji lahko prehajajo tudi med regijami, med zasebnimi šolami ter iz javnega sektorja v zasebnega, če za to obstaja potreba.

Financiranje

Predšolska vzgoja v Nemčiji ni del državnega šolskega sistema in vrtci niso brezplačni. Višina finančnih prispevkov staršev je odvisna od njihovih ekonomskih okoliščin, števila otrok ali števila družinskih članov. Javne vrtce financirajo lokalne oblasti dežele (subvencije za stroške osebja in materialne stroške), prispevke plačujejo tudi starši. Zasebni vrtci so prav tako financirani s strani lokalne oblasti dežele (subvencije za investicije, osebje in materialne stroške), prek prispevkov staršev in s strani ustanoviteljev.

Osnovna in srednja šola

Zasebne šole dobijo nekaj finančne podpore od dežel, in sicer v različnih oblikah. Vse dežele zagotavljajo standardno finančno podporo šolam, ki so do podpore upravičene; to zajema prispevke za osebje in materialne stroške. Prispevki so zagotovljeni bodisi pavšalno bodisi kot odstotek kritja izpostavljenih finančnih potreb posamezne šole. V vseh primerih so referenčna vrednost stroški v javnem sektorju. Poleg standardne finančne podpore, obstaja dodatna podpora, kot na primer prispevki za stroške gradnje, zagotavljanje brezplačnih učnih pripomočkov za učence, prispevek za pokojnine in dopuste učiteljem za nedoločen čas (ki imajo status javnega uslužbenca) ter za njihove plače.

Delež javnega financiranja v celotnem zasebnem šolstvu je v posameznih deželah različen, odvisen je tudi od tipa šole.

Financiranje poklicnega izobraževanja v dualnem sistemu

Poklicno izobraževanje zunaj šolskega sektorja večinoma financirajo podjetja. V zadnjih dveh desetletjih se je višina javnega financiranja poklicnega izobraževanja zunaj šol (za promocijo dodatnih mest poklicnega izobraževanja in promocijo poklicnega izobraževanja za prikrajšane mlade) bistveno povečala. Nasprotno pa se je višina javnega financiranja poklicnega šolanja znižala. Na splošno se je financiranje znotraj dualnega sistema za poklicno izobraževanje obrnilo od podjetij k javni blagajni.

8. Nizozemska (2005/06)

Nizozemska ustava v 23. členu že od leta 1848 omogoča ustanavljanje zasebnih šol in to brez predhodnega dovoljenja oblasti. Člen pravi, "da imajo različne skupine v družbi pravico do ustanavljanja šol na podlagi svojih religiozni, ideoloških ali edukacijskih načel." (Private education 2000, 103) Ustavna pravica do ustanavljanja šol je privedla do zelo pestre ponudbe edukacijskih ustanov, ki jih je mogoče razdeliti v dve kategoriji: javne in zasebne šole (openbare in bijzondere scole). Oblasti so zadolžene za zagotavljanje zadostnega števila javnih šol, ki morajo izvajati "kakovostno edukacijo za vse." (ibid.) Javne šole so sekularne. Zasebna iniciativa ustanavlja zasebne šole, ki jih nadzira upravno telo v skladu z določili zasebnega prava.

Kurikul: Zasebne in javne šole imajo kljub obsežnemu edukacijskemu zakonu veliko avtonomije. Vlada je tista, ki določa nabor ciljev za vsak tip edukacije pose-

bej, vendar šole ostajajo svobodne pri izbiri učnih metod in načinov doseganja začrtanih učnih ciljev.

Vrtci

Zagotavljanje predšolske vzgoje na Nizozemskem ni naloga vlade. Zakon o varstvu otrok zagotavlja varovala za kakovost in nadzor predšolske vzgoje. Lokalne skupnosti morajo v svojem območju skrbeti za varstvo otrok in tudi za ustrezen nadzor.

Osnovne šole

23. člen ustave omogoča enaka izhodišča za zasebne in javne šole. Za zasebne osnovne šole velja ista zakonodaja kot za javne. Oboje financira vlada. Zato težko rečemo, da je na Nizozemskem zasebno šolstvo enako kot v drugih državah EU.

Zasebne šole ustanavljajo zasebniki. Večina šol je konfesionalnih, obstajajo sicer tudi nekonfesionalne, a so v manjšini. Večina konfesionalnih šol je rimskokatoliških in protestantskih, nekaj pa je tudi muslimanskih, hindujskih in judovskih. Kar dve tretjini osnovnih šol je zasebnih.

Trenutno poteka razprava o 23. členu ustave in o dejstvu, da so zasebne in javne šole izenačene. Člen je za Nizozemce vprašljiv, ker očitno ne ščiti dovolj ločitve cerkve od države. Sprašujejo se tudi, ali naj država financira šole, ki so ustanovljene na religioznih temeljih.

Srednje šole

Za ustanavljanje zasebnih srednjih šol veljajo ista zakonodaja in pogoji kot za osnovno šolo.

Status učiteljev

Subvencije zasebnih šol temeljijo na stroških stavb, opreme, osebja in materialnih stroškov šol javnega sektorja na isti ravni. To pomeni, da javne oblasti plačujejo oblastem vsake šole za plače učiteljev in tehničnega osebja. Zasebne šole pogosto dobivajo prispevke od staršev ali pa imajo svoje resurse. Ti se lahko uporabljajo za različne namene, tudi za dodatke k učiteljskim plačam. Ustavno zagotovljena svoboda ustanavljanja šol zajema tudi svobodo imenovanja učiteljev. Šolske oblasti so pri izbiri učiteljev svobodne, če lahko izkažejo certifikat dobrega upravljanja in učiteljski certifikat. Zasebne šole imajo pravico imenovati učitelje, ki ustrezajo posebnim šolskim religioznim, filozofskim ali edukacijskim nazorom.

Učitelji v javnem sektorju so formalno javni uslužbenci, medtem ko so zaposlitvene pogodbe učiteljev v zasebnem sektorju v skladu s civilnim pravom. Za namene ureditve pokojnin se vse učitelje obravnava kot državne uradnike.

Financiranje

Za predšolsko vzgojo oziroma varstvo ni odgovorna vlada, temveč mora za predšolsko varstvo v svojem območju poskrbeti lokalna oblast. Večina otroškega varstva je neformalnega, organizirano je s strani staršev v sklopu razširjene družine. Skupine staršev ustanovijo svoje komune, ki jih upravljajo brez plačanega strokovnega osebja. Slednje so od 1. januarja leta 2005 opredeljene kot oblika organiziranega varstva.

Na Nizozemskem zagotavljajo 100-odstotno financiranje tako javnih šol kot zasebnih. Da bi si zasebna šola zagotovila javno financiranje, mora izpolnjevati nekatere pogoje, ki jih opredeljujejo posebni vladni zakoni in pravila. Na splošno morajo šole upoštevati pravila glede sprejemanja učencev, biti morajo neprofitno usmerjene. Zahteva se tudi izpolnjevanje norm glede učiteljskih kvalifikacij, obveznih predmetov in končnih preizkusov. Subvencije zasebnih šol temeljijo na izdatkih za stroške stavb, opreme, osebja in tekočih stroškov šol javnega sektorja na isti ravni. To pomeni, da javne oblasti zagotavljajo plače učiteljev in tehničnega osebja. Zasebne šole pogosto dobivajo prispevke od staršev ali pa imajo svoje resurse. Trenutno poteka razprava o enakem financiranju javnih in zasebnih šol. Vprašanje je, ali naj vlada financira šole, vzpostavljene na religioznih temeljih.

9. Slovenija (2000/01)

Zakonsko ureditev položaja zasebnega šolstva v Sloveniji nalaga slovenska ustava (54. in 57. člen). Pravna osnova za ustanavljanje zasebnih vzgojno-izobraževalnih ustanov pa je bila podana s paketom šolskih zakonov iz leta 1996. Pred tem sta bili pripravljeni obsežna študija v obliki Bele knjige (Krek, 1996) in posebna študija o Zasebnem šolstvu (1996).

Zakoni, ki urejajo zasebne vrtce in šolstvo v Sloveniji, so:

- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI, prim. 40. - 44. člen);
- Zakon o vrtcih;
- Zakon o osnovni šoli;
- Zakon o gimnazijah;
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju.

Kurikul: Programi zasebnih šol se določajo z ustanovitvenim aktom. Javno veljavnost pridobijo, ko pristojni strokovni svet ugotovi enakovreden izobražbeni stan-

dard ali ko - v primeru izobraževalnih programov, ki jih zasebne šole izvajajo po posebnih pedagoških načelih (Montessori, Steiner ipd.) - zagotavljajo minimalno znanje, potrebno za uspešno končanje izobraževanja. (prim. ZOFVI 17. člen)

Vrtci

Področje predšolske vzgoje v vrtcih urejata dva zakona, sprejeta februarja leta 1996: Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Zakon o vrtcih.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ureja pogoje za opravljanje ter določa način upravljanja in financiranja vzgoje in izobraževanja na vseh področjih edukacije.

Zakon o vrtcih ureja predšolsko vzgojo, ki jo izvajajo javni in zasebni vrtci (naloge vrtcev, cilji in načela, vrsta možnih programov v vrtcih, financiranje, izobrazbeni pogoji strokovnih delavcev, delovna obveznost vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja, zbiranje in varstvo osebnih podatkov v vrtcu ipd.).

Z zakonom je dana je tudi pravna osnova za ustanavljanje javnih in zasebnih vrtcev, kar staršem in otrokom ponuja večjo izbiro. Vrtec lahko nudi različne programe.

Osnovna šola

Najpomembnejša novost, ki jo je prinesel zakon o osnovni šoli (1996), je bila uvedba 9-letne obvezne osnovne šole. Šolska obveznost se je podaljšala za eno leto, starostna meja za vstop v šolo se je pomaknila navzdol, saj so z novim zakonom otroci postali šoloobvezni s 6 leti.

Za področje osnovnega šolstva v Sloveniji je posebno pomembno določilo zakona o Organizaciji in financiranju, ki pravi, da se zasebne osnovne šole ne financira, če bi bilo z njenim financiranjem ogroženo delovanje javne osnovne šole v šolskem okolišju.

Srednje šole

Zakon o gimnazijah ureja tisti del srednješolskega izobraževanja, ki ne daje poklicne oziroma strokovne izobrazbe in je namenjen pripravi na vključitev v univerzitetno izobraževanje.

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju ureja tisti del srednješolskega (in višješolskega) izobraževanja, ki daje poklicno oziroma strokovno izobrazbo ter pripravlja vajence, dijake (in študente) na opravljanje poklica oziroma vstop na trg dela.

V Sloveniji delujejo štiri zasebne katoliške gimnazije, ki so 100- ali 85-odstotno sofinancirane s strani države.

Status učiteljev

Vzgojitelji v javnih vrtcih in učitelji v javnih šolah imajo status javnih uslužbencev, zaposleni v zasebnih zavodih pa imajo enak status kot delavci v gospodarstvu. V zasebnih vrtcih in šolah, ki izvajajo javno priznane programe, mora imeti osebje kvalifikacije, predpisane za javni sektor. Zasebni vrtci in šole, ki izvajajo programe po posebnih pedagoških načelih, morajo izpolnjevati pogoje le glede prostora.

Plače strokovnih delavcev v zasebni šoli ali vrtcu, ki se financirajo iz javnih sredstev, se oblikujejo enako kot plače v javnih.

Strokovni delavci morajo imeti predpisano izobrazbo, opravljen strokovni izpit na področju vzgoje in izobraževanja in obvladati slovenski knjižni jezik. V vrtcih in šolah na narodno mešanih območjih, kjer vzgojno in izobraževalno delo poteka dvojezično, pa morajo strokovni delavci obvladati slovenski in madžarski jezik oziroma italijanski jezik, kjer vzgojno-izobraževalno delo poteka v italijanskem jeziku. Imeti morajo tudi prostor in opremo, predpisano za javne vrtce oziroma šole.

Zakon torej tovrstne zasebne vrtce in šole pri izpolnjevanju pogojev povsem izenačuje z javnimi šolami. Zasebne šole, ki izvajajo programe po posebnih pedagoških načelih, pa morajo izpolnjevati le pogoje, predpisane za prostor v javni šoli oziroma vrtcu, kadrovske pogoje pa so v celoti prepuščeni ustanovitelju.

Plače strokovnih delavcev ne smejo presegati plač strokovnih delavcev, zaposlenih v javni šoli oziroma vrtcu. Če zasebna šola oziroma vrtec oblikuje plače v nasprotju z navedenimi predpisi, se financiranje iz državnega proračuna oziroma proračuna lokalne skupnosti ukine. Prepovedano je opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki se financira iz javnih sredstev, z namenom ustvarjanja dobička.

Financiranje

Zasebni vrtec oziroma šola, ki izpolnjuje z zakonom določene pogoje za financiranje, pridobi pravico do javnih sredstev po zakonu. Navedeni avtomatizem pri financiranju pa ne velja za vse vrste programov. Ta pravica pripada le vrtcem in šolam, ki izvajajo javno veljavne programe za predšolske otroke, javno veljavne programe osnovnošolskega izobraževanja, osnovnega glasbenega izobraževanja in gimnazijam. Programi zasebnih poklicnih in strokovnih šol ter visokošolski zavodi se lahko financirajo iz javnih sredstev le na podlagi koncesije. Zasebna šola lahko pridobi javna sredstva, če izvaja izobraževalni program od prvega do zaključnega letnika, ima vpisana najmanj dva oddelka prvega letnika ter ima zaposlene oziroma drugače zagotovljene učitelje, potrebne za izvedbo programa, ki iz-

polnjujejo z zakonom in drugimi predpisi določene pogoje. Poleg navedenih programskih in kadrovskih pogojev določa zakon za osnovne glasbene šole še dodaten pogoj - izvajati morajo pouk najmanj treh orkestrskih predmetov in imeti morajo vpisanih najmanj 35 učencev. Število vpisanih ni vezano na razred oziroma letnik kot pri drugih šolah, temveč se potrebno število nanaša na program kot celoto. Število vpisanih otrok pa ni pomembno zgolj zaradi predpisanih pogojev, temveč tudi zaradi obsega javnih sredstev, do katerih je šola upravičena.

Zasebni vrtec, ki želi pridobiti sredstva iz proračuna lokalne skupnosti, mora izvajati najmanj poldnevni program, imeti vključenih najmanj za dva oddelka otrok ter zaposlene oziroma drugače zagotovljene vzgojitelje za izvedbo programa. Kot poseben pogoj zakon poudarja zahtevo, da mora biti program dostopen vsem otrokom, kar pomeni, da izbire vnaprej ni mogoče omejiti z ničemer drugim kot s številom prostih mest.

Zasebni šoli oziroma vrtcu pripadajo sredstva za posameznega otroka, učenca oziroma dijaka v višini 85 odstotkov sredstev, ki jih država oziroma lokalna skupnost zagotavlja za plače in materialne stroške na otroka, učenca oziroma dijaka v javnem vrtcu oziroma šoli.

Šolnine - Pravica do javnih sredstev pa prinaša zasebnim vrtcem in šolam tudi nekatere omejitve pri oblikovanju šolnin, plač za strokovne delavce in načinu opravljanja dejavnosti. Določena je zgornja meja šolnin za učence in dijake, ki ne presegajo materialnega cenzusa za pridobitev državne štipendije. Ta trenutno dopušča za učence in dijake, ki se šolajo v kraju stalnega prebivališča, dohodek na družinskega člana, ki v drugem trimesečju tekočega leta ne presega 100 odstotkov po zakonu zajamčene plače. Za učence in dijake, ki se šolajo zunaj kraja stalnega prebivališča, pa navedeni dohodek na družinskega člana ne sme presegati 130 odstotkov zajamčene plače na družinskega člana.

10. Švedska (2005/06)

“V začetku leta 1990 so bili ustvarjene nove priložnosti za ustanavljanje zasebnih izobraževalnih institucij.” (Private education 2000, 127) Od takrat se je število neodvisnih šol vztrajno večalo. Kljub temu pa večina švedskih otrok še vedno obiskuje občinske šole v bližini svojih domov.

Pogoji za ustanavljanje zasebnih šol (osnovnih in srednjih) so podani v Zakonu o šolstvu (Skollagen, SFS 1985:1100), v devetem poglavju in v odloku o neodvisnih

šolah. Omenjene šole potrjuje Nacionalna agencija za edukacijo (v nadaljevanju agencija). Zakonodaja zasebnikom nalaga, da morajo udeležati vzgojo in izobraževanje, ki sta enakovredna programu, izvajanem v javnih šolah. Določa tudi, da morajo biti neodvisne šole dostopne vsem.

Kurikul: Edukacija na Švedskem naj bi vsem učencem zagotovila temeljni nabor znanja. Sledila naj bi skupnim osnovnim vrednotam in ciljem, ki so zapisani v zakonu. Zato morajo tudi neodvisne šole slediti nacionalnemu kurikulu, ki ga izvajajo javne šole.

Vrtci

Večino predšolskih varstvenih institucij ustanovijo občine. Zadnja leta pa se postopno na tem področju povečuje zasebnost. 17 odstotkov vseh predšolskih otrok je vključenih v zasebne (neodvisne) predšolske institucije. Ustanovitev takih institucij odobrijo občine. Švedska nacionalna agencija za vzgojo in izobraževanje (Skolverket) je tista, ki nadzira organiziranje in izvajanje zasebnega pouka (förskoleklass), preverja kakovost programov in upoštevanje zakonskih določil.

Tabela 11: Število predšolskih varstvenih institucij in institucij za varstvo šoloobveznih otrok v letu 2005 in število šol, ki organizirajo predšolske razrede v letih 2004/2005

		Število institucij	Število zasebnih
Predšolske aktivnosti	Predšolske institucije	9.021	2.252
	Družinski dnevnovarstveni centri	-	-
	Odprte predšolske institucije	448	51
Varstvo šoloobveznih otrok	Centri za preživljanje prostega časa	4.616	695
	Družinski dnevnovarstveni centri	-	-
	Odprti centri za preživljanje prostega časa	562	46
	Predšolski razredi	3.959	401

Vir: Skolverkets officiella statistik 2005/Statistics from the Swedish National Agency for Education 2005, table 1.1 A and 2.1 A.

Tabela 12: Število otrok, vključenih v predšolske aktivnosti, in varstvo šoloobveznih otrok v letih 2004/05, vključeni odstotki neodvisnih organizacij

		Število otrok, vključenih v predšolske aktivnosti	Število otrok, vključenih v predšolske aktivnosti neodvisnih organizacij	Delež otrok, vključenih v neodvisno organizirane aktivnosti (%)
Predšolske aktivnosti	Predšolske	364.045	60.938	16,7
	Družinski dnevnovarstveni domovi	31.460	3.887	10,8
Varstvo šoloobveznih otrok	Družinski dnevnovarstveni domovi	4.510		
	Centri za preživljanje prostega časa	326.132	28.410	8,7
Skupaj	726.147	93.235	12,8	
Mała šola	89.324	6.256*	7,0	

*Vključene Laponske šole¹¹, mednarodne šole in šole za otroke z motnjami sluha.

Vir: Skolverket: Beskrivande data om barnomsorg och skola 2005/ Swedish National Agency for Education: 2005 Statistical data on compulsory education, upper secondary education, special education and adult education.

Osnovne šole

Na Švedskem je več zasebnih osnovnih šol, ki imajo vpeljane šolnine: 8 mednarodnih šol in 3 internati.

7 odstotkov učencev v šolskem letu 2004/05 je obiskovalo subvencionirane neodvisne šole. Te ponujajo raznovrstne pedagoške pristope, prevladujeta Montessori in Waldorf. Obstaja pa tudi nekaj neodvisnih šol z religioznim profilom.

Neodvisne šole mora odobriti Nacionalna agencija. Osrednji pogoj za odobritev je dosledno izpolnjevanje splošnih ciljev obveznega izobraževanja. V šolo mora biti vpisanih vsaj 20 učencev.

Zakon o vzgoji in izobraževanju zahteva, da morajo biti neodvisne šole načeloma dostopne vsem učencem, ki so upravičeni do enakovrednega izobraževanja v sklopu javnega šolskega sistema. Tako kot javne šole morajo biti tudi te šole zasno-

vane na demokratičnih vrednotah, njihova dejavnost pa bi morala biti zavezana odprtosti, strpnosti in objektivnosti. Če šola izpolnjuje te pogoje, je lahko usmerjena tudi konfesionalno.

Tabela 13: Število otrok in institucij v šolskem letu 2004/05

Vrsta obvezne šole	Število učencev	Število institucij	Število otrok na šolo
Občinske šole	952.000	4.381	217
Laponske šole	148	6	25
Neodvisne šole	69.451	565	123
Mednarodne šole	1.740	8	218
Nacionalni internati	260	3	87
Skupaj	1.023.724	4.963	206

Vir: Skolverket: Beskrivande data om barnomsorg och skola 2005/ Swedish National Agency for Education: 2005 Statistical data on compulsory education, upper secondary education, special education and adult education.

Srednje šole

Tudi na sekundarni ravni imajo na Švedskem ob javnih šolah tudi zasebne in neodvisne. Ob tem je treba poudariti, da je zasebnih (financiranih iz šolnin) srednjih šol zelo malo. Nekaj več je subvencioniranih neodvisnih šol. Večina teh šol je usmerjenih splošno. Načeloma morajo slediti nacionalnemu kurikulumu in učnim načrtom.

“Obstajata dve vrsti neodvisnih šol na ravni srednjega izobraževanja :

- neodvisne višje srednje šole
- dodatne šole” (Eurybase, 5.19.)

Neodvisne šole so urejene z Zakonom o šolstvu in posebnim odlokom o neodvisnih šolah (SFS 1996:1206).

Od leta 1996 do leta 2004 se je odstotek otrok, ki obiskujejo neodvisne (zasebne) šole, povečal za deset odstotnih točk - z 1,8 odstotka na 11,8.

Status učiteljev

Država ne postavlja izrecnih zahtev glede kvalifikacij osebja na zasebnih šolah.

Financiranje

Zakonodaja 1995 priznava vsem staršem, ki delajo ali študirajo, pravico do javno financiranega otroškega varstva za otroke do dvanajstega leta. Zasebni predšolski

¹¹ Gre za etnično skupino, ki živi tako na Norveškem, Švedskem, Finskem in polotoku Kola v Rusiji.

program (förskoleklass) je predmet presoje za odobritev s strani Švedske nacionalne agencije za edukacijo. Če zaračunavajo šolnine ali imajo negativne posledice na šolski sistem v občini, javnega financiranja ne odobrijo. Odobrene zasebne ustanove dobijo občinske resurse za otroke, ki sodelujejo pri njihovih dejavnostih. Šolnine - Zasebne šole na ravni obveznega šolanja ne smejo zaračunavati šolnin. To je tudi eden od pogojev, da jih odobri nacionalna agencija za vzgojo in izobraževanje. Odobrene šole so upravičene do financiranja.

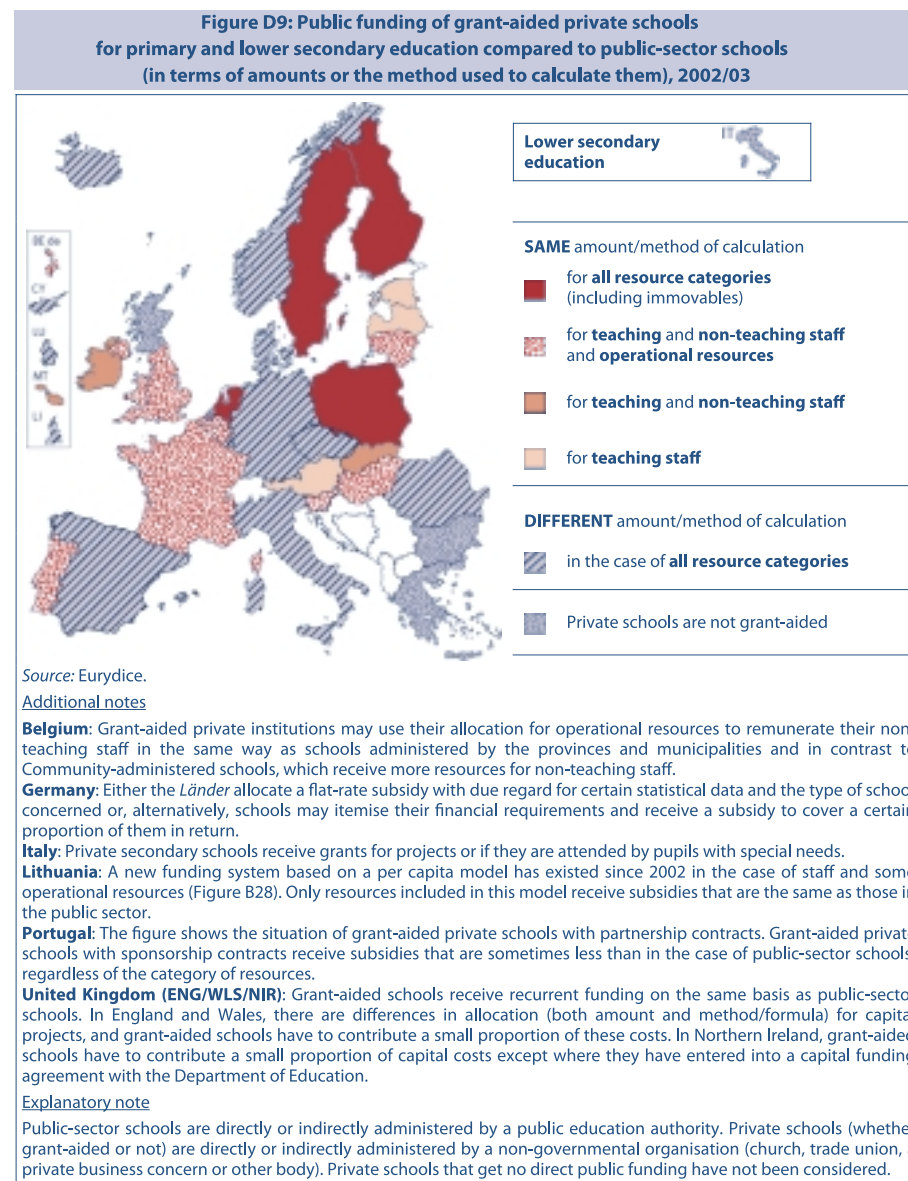
Občina, v kateri je zasebna šola, lahko izrazi svoje mnenje o dolgoročnih ekonomskih posledicah zasebne šole - če pokaže na negativne posledice na javni šolski sistem v občini, se javno financiranje zasebne šole ne odobri.

Izjeme: Na ravni obveznega šolanja obstaja nekaj zasebnih šol, ki lahko zaračunavajo šolnine: osem mednarodnih in tri internatske šole. Mednarodne so organizirane za otroke, ki ostanejo na Švedskem za krajši čas (otroci diplomatov in podobno), sprejemajo pa tudi druge, ki imajo razlog za obiskovanje mednarodne šole. Mednarodna šola se lahko prijavi za subvencijo in posledično se omeji šolnina. Občine financirajo zasebne šole na ravni obveznega šolanja in tudi srednjih šol. Subvencije za obvezno šolanje se zasebnim šolam podeli v skladu z javnimi in glede na število učencev na leto.

Financiranje srednjih šol temelji na povprečnem nacionalnem izdatku na program in učenca. Lahko zaračunavajo šolnine, ki pa so omejene. Večina zasebnih srednjih šol vseeno ne zaračunava šolnin. Nadomestne srednje šole ali njihovi programi, ki so posebno pomembni z nacionalnega vidika, lahko dobijo državno subvencijo. Odločitve o nadzoru, učni podpori ter državni subvenciji sprejme vlada.

PRILOGA

Priloga 1: Financiranje subvencioniranih zasebnih osnovnih šol v Evropi

Priloga 2: Statistika vključenosti v različne ravni edukacije po podatkih iz študije Private education 2000

School year 1999/2000	Metropolitan France		
	Public	Private	% Private
Pupils			
Pre-school (1)	2 111 169	305 555	12.6 %
Primary (1)	3 276 906	562 864	14.7 %
Secondary, 1st cycle (1)	2 505 800	658 300	20.8 %
Secondary, 2nd cycle (general and technological)	1 162 900	301 600	20.6 %
Secondary, 2nd cycle (vocational)	544 200	152 700	21.9 %
Number of schools			
Pre-primary (nursery schools)	18 285	273	1.5 %
Elementary (primary schools)	34 025	5 385	13.7 %
Secondary (collèges)	4 953	1 786	26.5 %
Secondary (lycées)	2 543	1 732	40.5 %
	Under contract	Non-contracted	% non-contract private schools
Number of pupils in private schools			
Primary (1)	852 620	13 752	1.6 %
Secondary, 1 st cycle (1)	650 698	7 625	1.1 %
Secondary, 2 nd cycle (general and technological)	292 703	8 841	2.9 %
Secondary, 2 nd cycle (vocational)	141 127	11 572	7.5 %

(1) Not including special education

INDEKS

A

alternativa 17, 47, 49, 50
analiza 13, 15,
Avstrija 5, 26, 27, 29-34

B

Bela knjiga 8, 24, 63
Belgija 5, 14, 26, 27, 29-32, 35, 36

C

Cilji 9, 10, 13, 14, 19, 32, 35, 41, 49, 51, 52, 54, 57, 58

D

dialog 19, 20
diskriminacija 16, 22
dostopnost 8, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 56-58
Danska 5, 26-32, 36, 37

E

edukacija 7, 32, 35, 36, 38-41, 43, 44, 51, 52, 54, 57, 60, 62
elitizem 8, 12, 13, 19
enake možnosti 8, 46
Erker 16
Etos 17

F

financiranje 5, 8-10, 14, 16-18, 20-23, 27, 28, 30, 31, 34-38, 40, 41, 43, 44, 46, 50-55, 59-61, 63
Finska 5, 14, 26-32, 38-40, 58
Francija 5, 17, 25-27, 29-32, 35, 61, 62

G

gimnazija 9-13, 16, 20, 37, 49, 53-55
Grčija 22

H

Henig, J. 15, 24

I

integracija 20, 21, 46, 48, 49
Italija 5, 22, 26, 27, 29, 30-32, 44, 55
izbira 7, 8, 10, 15, 19, 22, 28, 35, 36, 40, 45, 50, 52, 54, 56

J

Jankovič Z. 16
javne šole 3, 5, 7-23, 26, 29, 30, 32-34, 36, 37, 41, 42, 45-60
javno dobro 19
javno/zasebno 20

K

kakovost 9-13, 15, 16, 18, 35, 37, 51, 57
koncesija 8, 22, 55,
konfesionalna 11, 12, 18, 34, 36, 47, 48, 52, 59
konkurenca 13, 14, 16,
kontinuiteta 8
Krek, J. 7, 8, 24, 53, 63
kriteriji 9, 33, 34, 40, 49
kurikul 5, 20, 27, 28, 32, 33, 35, 37, 39, 42, 44, 45, 47, 51, 53, 57, 59

L

lokalna skupnost 9, 19, 53, 56

M

Macedo, S. S. 19, 22, 24
manjšine 20, 37
matura 10-12, 24
Meuret, D. 17, 24
mreža šol 7, 8, 14, 17, 18
monopol 14, 15, 48
možnost izbire 7, 8, 10, 15, 19, 22, 28, 35, 36, 40, 45, 50, 52, 54, 56

N

načelo 7 - 10, 13, 17, 18
nadzor 7, 8, 36, 37, 39, 47-49, 51, 52, 57, 60
nazor 7, 19, 52
Nemčija 5, 17, 20, 26-32, 35, 37, 47, 50
nevtralen 18, 19, 20
Nizozemska 5, 14, 18, 20, 26-32, 51-53

O

oddelek 9, 10, 46, 55, 56
osnovna šola 9, 10, 12, 14, 16-18, 26, 27, 30-34, 36-46, 48, 51-56, 58, 61, 63

P

partikularno 18, 19
plače 8, 9, 17, 29, 34, 36, 40, 43, 44, 46, 50-53, 55, 56
pluralne družbe 7, 19
politika 15, 19, 44
posebna pedagoška načela 9, 13, 19, 37, 45, 48, 54, 55, 58
pravica 7, 9, 17, 18, 22, 28, 29, 35, 38, 39, 40, 44-47, 50, 51, 55, 56, 59
priseljenci 20, 37
program 8, 9, 10, 12, 13, 17, 23, 33, 35, 39, 41, 42, 45, 46, 53-57, 60

R

raznolikost 7, 13, 47
reforma 15, 24
Regan R. 15
Reuter 17, 24

S

skrb 8, 12, 13, 16, 33, 35, 37, 39, 44, 47, 52, 53
Slovenija 2, 3, 5, 7, 10, 13, 16, 23, 24, 26, 27, 29, 31, 32, 53-55, 63
socialna diferenciacija 17
sofinanciranje 8, 17, 22, 30, 31, 34, 35, 55
standard 7, 9, 12, 13, 19, 33, 35, 37, 42, 47, 48, 50, 51
starši 7, 8, 9, 12-14, 18 - 20, 22, 30-32, 34-38, 47, 48, 50, 52-54, 59
strokovni svet za splošno izobraževanje, 9, 12, 13, 15, 53
stroški 8, 9, 13, 14, 17, 30-32, 34, 36, 38, 40, 41, 44, 46, 50-53, 56

Š

šolnina 5, 9, 14, 21, 22, 27, 30-32, 34, 36, 38, 46, 56, 58, 59, 60
šolski okoliš 9, 12, 13, 17, 47, 54
Švedska 5, 26-32, 56-58, 60

T

toleranca 20
tradicija 14, 36

U

ustanovitelj 16, 33, 37, 39, 40, 50, 55

V

varovalka 9, 52

vavčerji 14, 15

Vermeulen, B. 18, 20, 21, 24

vpis 8-12, 16-20, 26, 27, 38, 42, 43, 46, 55, 56, 58

W

waldorfska pedagogika 9, 10, 12, 13, 34, 48, 49, 58

Z

zakonodaja 3, 5, 7-10, 13, 24, 33, 35, 37, 39, 44, 47, 48, 52, 57, 59, 63

Zakrajšek, S. 14

Zver, M. 16

LITERATURA IN VIRI

1. Eurydice 2007: www.eurydice.org .
2. Eurydice 2000: Private education in the European Union, Education and Culture, Socrates.
3. Eurybase 2007 internetna stran: <http://194.78.211.243/Eurybase/Application/frame-set.asp?country=FR&language=EN> .
4. <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/> .
5. Key data on education in Europe 2005.
6. Krek, Janez (ur.): Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, Ljubljana: MŠŠ, 1995.
7. Krek, Janez (ur.): Zasebno šolstvo: struktura, primerjava različnih šolskih sistemov in zakonodajne rešitve v Republiki Sloveniji, Ljubljana: MŠŠ, 1996.
8. Skolverket: Beskrivande data om barnomsorg och skola 2005/ Swedish National Agency for Education: 2005 Statistical data on compulsory education, upper secondary education, special education and adult education.
9. Skolverkets officiella statistik 2005/Statistics from the Swedish National Agency for education 2005, table 1.1 A and 2.1 A.
10. Statistisches Bundesamt Fachserie 11, Reihe 1 2003/2004.
11. Statistics Finland 11. Statistische Veröffentlichungen der Kultusministerkonferenz, No. 174, 2005.
12. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI).
13. Zakon o vrtcih.
14. Zakon o osnovni šoli.
15. Zakon o gimnazijah.
16. Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju.

